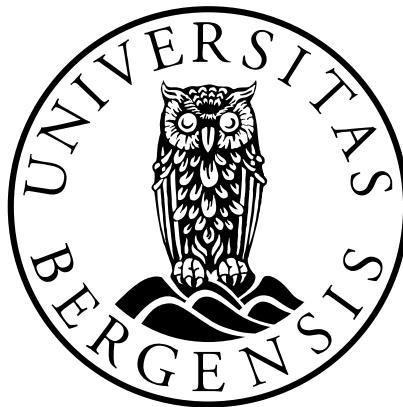

Motregning ved cesjon

*Betydningen av at debitor cessus misligholder
hovedkravet ved motregning med overdratte
pengekrav etter gjeldsbrevloven § 26*

Kandidatnummer: 208

Antall ord: 14.983

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

7. juni 2021

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse.....	2
1 Innledning.....	4
1.1 Tema og problemstilling.....	4
1.2 Aktualitet.....	5
1.3 Avgrensninger og presisering av tema.....	5
1.4 Terminologi.....	6
1.5 Metode og rettskildebilde	8
1.6 Fremstillingen videre	9
2 Motregningsinstituttet.....	11
2.1 Generelt om motregning	11
2.2 Motregningsinstituttets begrunnelse	12
2.2.1 Lettvint og kostnadseffektiv oppgjørsmåte.....	12
2.2.2 Effektiv gjeldsfølgning.....	12
2.2.3 Sikkerhetshensyn og kredittskapende effekt.....	13
2.2.4 Rimelighet og rettferdighet.....	13
2.3 Kort om motregningsvilkårene	14
2.3.1 Innledning	14
2.3.2 Gjensidighet.....	15
2.3.3 Komputabilitet	15
2.3.4 Oppgjørsmodenhet.....	16
2.4 Gjennomføring av motregningsoppgjøret.....	16
3 Motregning med overdratte pengekrav.....	18
3.1 Hovedregelen om fri overdragelse av pengekrav	18
3.2 Gjeldsbrevloven § 26 analogisk.....	18
3.3 Legislative hensyn bak gjeldsbrevloven § 26	19
3.4 Vilkårene i gjeldsbrevloven § 26	20
3.4.1 Cesjonsvilkåret.....	20
3.4.2 God tro-vilkåret.....	21
3.4.3 Forfallsvilkåret.....	23
4 Begrenses adgangen til å motregne når debitor cessus misligholder hovedkravet?	29
4.1 Misligholdssituasjonen	29

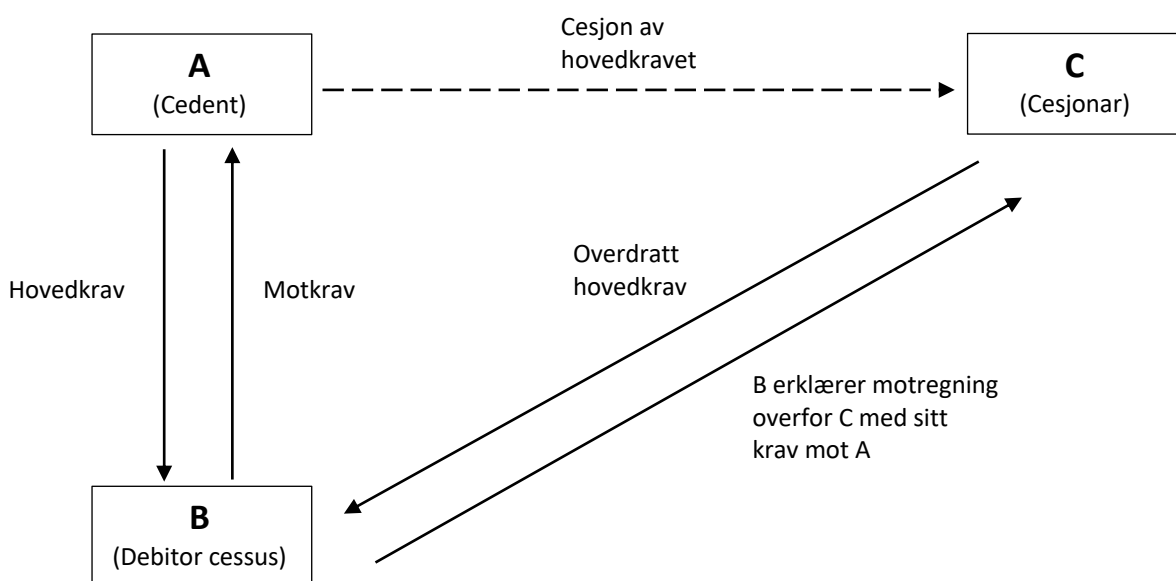
4.2	Reelt et spørsmål om innskrenkende lovtolkning.....	29
4.3	For- og etterarbeidene gir begrenset veiledning	30
4.4	Rettspraksis som argument for å begrense motregningsretten	31
4.5	En parallell til rettsmisbrukslæren?	32
4.6	Forsinkelsesrenters preventive effekt	35
4.7	Oppsummerende vurdering.....	37
5	<i>I hvilke tilfeller</i> av mislighold skal eventuelt motregningsretten begrenses?	38
5.1	Innledning	38
5.2	Begrenses motregningsretten bare ved forsettlig eller utilbørlig mislighold?	40
5.3	Oppstilles det et generelt motregningsforbud ved mislighold?	44
5.4	Kort om misligholdets betydning når kravene er konnekse.....	47
5.5	Retningslinjer for misligholdets betydning.....	50
6	Avslutning.....	51
7	Litteraturliste.....	53
7.1	Lover	53
7.2	Forskrifter	53
7.3	Lovforarbeider	54
7.4	Rettsavgjørelser.....	54
7.4.1	Norsk høyesterettspraksis – Høyesterett.....	54
7.4.2	Svensk høyesterettspraksis – Högsta Domstolen.....	55
7.4.3	Lagmannsrettspraksis.....	55
7.5	Juridisk litteratur	56
7.5.1	Bøker.....	56
7.5.2	Artikler.....	58
7.5.3	Nettsider	58
8	Liste over figurer.....	59

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Temaet for denne masteroppgaven er motregning ved cesjon. Problemstillingen som skal drøftes er hvilken betydning debitor cessus' mislighold av hovedkravet har for retten til å motregne med overdratte pengekrav etter lov 17. februar 1939 nr. 1 om gjeldsbrev (gjeldsbrevloven) § 26. Misligholdets betydning reiser både spørsmål ved om den rettslige adgangen til å motregne begrenses av misligholdet, og dersom dette besvares bekreftende, i hvilke tilfeller av betalingsmislighold motregningsretten i så fall skal begrenses.

Problemstillingen kan illustreres gjennom et konkret eksempel: A har et krav mot B som skal betales 2. juni, mens B har et krav mot A som skal betales 10. juni. Den 2. juni forfaller A's krav mot B, men uten at B betaler. Fra dette tidspunktet misligholder B sin betalingsforpliktelse overfor A. Behovet for kapitaltilgang medfører at A overdrar sitt krav mot B til C. Overdragelsen blir ikke gjort kjent for B. Den 12. juni erklærer B motregning overfor A. Når A da informerer om at kravet er overdratt til C, erklærer B motregning overfor C. Spørsmålet er om B kan motregne overfor C med sitt krav mot A, til tross for at B selv har misligholdt sin betalingsforpliktelse overfor A. Nevnte problemstilling er temaet for denne avhandlingen.

Figur 1: Beskrivelse av oppgavens problemstilling. De heltrukkede linjene peker mot skyldner for de respektive pengekravene.

1.2 Aktualitet

Masteravhandlingens problemstilling om motregning ved debitor cessus' mislighold kan komme på spissen i ethvert tilfelle hvor pengekrav overdras, og motkravet forfaller etter hovedkravet. Hvilken betydning misligholdet har for retten til å motregne med overdratte krav har likevel ikke fått noen endelig avklaring i verken gjeldsbrevlovens ordlyd, forarbeidene, rettspraksis eller juridisk teori. Problemstillingen er dermed aktuell, ettersom rettstilstanden på området må anses uavklart.

Hvorvidt B har rett til å motregne i misligholdstilfellene vil dessuten ofte være avgjørende for om B overhodet får dekning for motkravet. For eksempel vil B kunne risikere å ikke få innfridd motkravet fra A dersom A har svekket betalingsevne og står i fare for å gå konkurs. Fordelen for B dersom han kan motregne etter gjeldsbrevloven § 26 er at han istedenfor å avkreve A kan kreve oppgjør fra C. Gjennom å kreve oppgjør fra C, vil B presumptivt skaffe seg dekning for motkravet også når A's betalingsevne er svak. Selv om C i prinsippet kan kreve regress fra A når han har innfridd A's betalingsforpliktelse ved motregning,¹ kan det være lite å hente hos A. Problemstillingen har dermed økonomisk interesse for både B og C.

1.3 Avgrensninger og presisering av tema

Opgaven tar sikte på å behandle motregningsretten med overdratte pengekrav utenfor konkurs etter gjeldsbrevloven § 26. Fokuset på pengekrav gir en avgrensning mot andre krav enn de som lyder på et bestemt pengebeløp.² Videre innebærer fokuset på motregningsretten utenfor konkurs etter gjeldsbrevloven § 26 en avgrensning mot avtalt motregningsrett og motregningsreglene i konkurs etter dekningsloven § 8-1.³ Rettskilder som omhandler motregning i konkurs vil likevel omtales i den grad reglene i konkurs kan kaste lys over rettstilstanden etter gjeldsbrevloven § 26.

Forutsetningen for å motregne etter gjeldsbrevloven § 26 er ifølge rettspraksis at B ville hatt rett til å motregne overfor A etter de alminnelige motregningsreglene hvis det ikke var for at

---

¹ Regressretten for C følger av Rt. 1997 s. 1029 (Mofrakt-dommen), hvor Høyesterett uttalte at: "[...] det følger av alminnelige rettsgrunnsetninger at den som har dekket en annens forpliktelse, normalt og som utgangspunkt, har et regresskrav i behold" (s. 1036).

² Se punkt 1.4.

³ Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven).

hovedkravet ble overdratt fra A til C.⁴ Juridisk teori har lagt til grunn det samme.⁵ Som følge av denne forutsetningen, vil fremstillingen også kort ta for seg de alminnelige motregningsreglene.

1.4 Terminologi

Et *pengekrav* er en fordring på penger. Med fordring siktes det til et juridisk krav på penger som kreditor har mot debitor, og som debitor ved dom kan pålegges å oppfylle.⁶ Begrepet *krav* vil i denne oppgaven benyttes synonymt med pengekrav.

Enkle pengekrav er en samlebetegnelse på enkle gjeldsbrev og muntlige fordringer.⁷ *Enkle gjeldsbrev* er i gjeldsbrevloven § 24, sammenholdt med forarbeidenes definisjon av begrepet gjeldsbrev, definert som "[...] skriftlige og i det ytre selvstendige løfter om å betale penger [...]" som inneholder kreditors navn, men uten pantsettelse som nevnt i gjeldsbrevloven § 11 annet ledd nr. 3, og uten at dokumentet uttrykkelig omtales som et omsetningsgjeldsbrev etter gjeldsbrevloven § 11 nr. 4.⁸ Pengefordringer som ikke er tilknyttet et gjeldsbrev kalles gjerne *muntlige fordringer*, og kan til tross for sitt navn brukes om for eksempel skriftlige fakturaer.⁹

Motregning er en oppgjørsmåte for pengekrav, og innebærer at kravene avregnes i hverandre og bortfaller så langt de beløpsmessig dekker hverandre.¹⁰ Oppgjøret ved motregning skjer gjennom en forenklet oppgjørsprosess hvor hver av partene, istedenfor å betale til hverandre, beholder de pengene som ved et ordinært betalingsoppgjør skulle ha byttet hender.¹¹ Tidligere ble motregning også kalt for kompensasjon, avregning, kvittering og likvidasjon.¹²

*Frivillig motregning*¹³ er avtalebasert motregning som skjer med motpartens samtykke, mens *tvungen motregning* er når den ene parten krever at pengekravene gjøres opp ved motregning

---

⁴ Se bl.a. Rt. 1892 s. 696 og Rt. 1997 s. 811 (s. 814).

⁵ Arnholm (1978) s. 196 og Augdahl (1978) s. 73.

⁶ Augdahl (1978) s. 78.

⁷ https://snl.no/enkle_pengekrav (hentet: 16. februar kl. 10:30) og Bergsåker (2019) s. 32.

⁸ Se definisjonen av begrepet gjeldsbrev i NUT 1935:1 s. 13.

⁹ Bergsåker (2019) s. 32.

¹⁰ Sæbø (2003) s. 14.

¹¹ Bergsåker (2019) s. 221.

¹² Kjønsstad (2011) s. 144.

¹³ Se imidlertid Sæbø (2003) s. 18-19, som mener at sontringen mellom frivillig og tvungen motregning er upresis, fordi også avtalebasert motregning kan være omstridt.

uten samtykke fra motparten.¹⁴ Normalt gjennomføres tvungen motregning i medhold av lov eller ulovfestet rett.

Motregning i medhold av ulovfestede motregningsregler vil i denne oppgaven omtales som *de alminnelige motregningsreglene*. Der motregningsretten følger av lov, vil det rettslige grunnlaget for motregningsretten presiseres.

I motregningslæren er det vanlig å skille partene som har pengekrav mot hverandre med bokstavene *A* og *B*.¹⁵ Bokstaven *B* forbeholdes den parten som tar initiativ til å få pengekravene oppgjort ved motregning (motregneren), mens den som utsettes for motregning kalles *A* (motregningsadressaten).¹⁶

A's pengekrav omtales som *hovedkravet*, mens *B*'s pengekrav kalles *motkravet*.¹⁷ Antakelig har begrepsbruken sin bakgrunn i at motregning ofte gjøres gjeldende defensivt, altså som et forsvarsmiddel mot et ordinært betalingskrav. Hvis *A* krever at *B* skal betale sin gjeld til han, kan *B* forsvare seg med at han selv har et krav – et motkrav – på *A*. Det er av den grunn naturlig å kalle *B*'s krav mot *A* for et motkrav.¹⁸

Hovedkravet og motkravet er *konnekse* når de springer ut av samme rettsforhold.¹⁹ Normalt vil kravene være konnekse når de kan føres tilbake til én felles kontrakt.²⁰ Unntaksvis kan også krav som har sitt grunnlag i to forskjellige kontrakter være konnekse dersom det foreligger et tilknytningsforhold mellom kravene som gjør det "[...] rimelig å si at krav etter avtalene er oppstått i samme rettsforhold".²¹

Det juridiske uttrykket for overdragelse av pengekrav, er *cesjon*.²² Rent faktisk innebærer en cesjon at *A* overdrar hovedkravet til en tredjeperson, ofte kalt *C*. Konsekvensen av overdragelsen, er at det skjer et kreditorskifte hvor *C* overtar *A*'s kreditorrettigheter overfor *B*.

Likestilt med bokstavene *A*, *B* og *C*, kan henholdsvis begrepene cedent, debitor cessus og cesjonar brukes for å beskrive den samme partskonstellasjonen. Parten som har overdratt

---

¹⁴ Bergsåker (2019) s. 223.

¹⁵ Lindskog (1993) s. 31.

¹⁶ Sæbø (2003) s. 17.

¹⁷ Kjønsstad (2011) s. 145.

¹⁸ Bergsåker (2019) s. 223.

¹⁹ Sæbø (2003) s. 190.

²⁰ HR-2019-1662-A, avsnitt (53).

²¹ Rt. 1992 s. 504 (s. 507).

²² Bergsåker (2019) s. 85.

kravet (A) omtales som *cedent*, mens den som får kravet overdratt til seg (C) benevnes *cesjonar*. Skyldneren for det overdratte kravet (B) kalles *debitor cessus*.²³ I denne oppgaven vil primært bokstavene A, B og C benyttes. Der en slik terminologi kan bidra til å skape uklarhet eller det følger av relevante rettskilder, vil begrepene *cedent*, *cesjonar* og *debitor cessus* benyttes.

Mislighold vil i denne oppgaven brukes om den situasjonen at B ikke innfrir hovedkravet når dette forfaller til betaling, og dermed er i betalingsmislighold overfor A (*debitormora*). Et slikt betalingsmislighold kan være mer eller mindre unnskyldelig. Misligholdet kan enten skyldes at B forsettlig misligholder hovedkravet, eller at B – til tross for at han har gjort alt i sin makt for å bedre egen likviditet – mangler betalingsevne. Misligholdsbegrepet må ikke forveksles med *kreditormora*, som er når B's oppfyllelssvikt skyldes forhold på A's side, for eksempel at A uberettiget avviser B's betalingstilbud eller at A ikke yter nødvendig medvirkning til B's oppfyllelse ved å oppgi galt kontonummer.²⁴

1.5 Metode og rettskildebilde

For å besvare de spørsmålene som oppgaven reiser, vil alminnelig juridisk metode benyttes i den videre fremstillingen. I drøftingen av hva som er gjeldende rett på området, vil de rettskildene som belyser oppgavens spørsmål analyseres.

Misligholdets betydning for motregningsretten er ikke endelig avklart i rettspraksis. Høyesterett har likevel, som det vil bli redegjort for i punkt 4.5, behandlet tilgrensende spørsmål i den såkalte rettsmisbrukslæren. Etter mitt syn er det derfor interessant å undersøke om karakteristikken rettsmisbruk er treffende også når B – enten forsettlig eller som følge av svak likviditet – har misligholdt hovedkravet og erklærer motregning overfor C.

På grunn av sparsomt med høyesterettspraksis tilknyttet gjeldsbrevloven § 26, vil underrettspraksis utgjøre en sentral rettskilde for å kartlegge hvordan rettsordenen til nå har vurdert motregningsspørsmål etter nevnte bestemmelse. Det må likevel bemerkes at

---

²³ Bergsåker (2019) s. 85.

²⁴ Bergsåker (2019) s. 205.

avgjørelser fra underinstansene etter alminnelig rettskildelære har mindre rettskildemessig vekt enn høyesterettspraksis.²⁵

Ettersom gjeldsbrevloven ble til som følge av et nordisk lovgivningssamarbeid og de nordiske landene langt på vei har sammenfallende materielle motregningsregler, vil også nordisk litteratur kunne tjene som tolkningsmoment i vurderingen av norske motregningsregler.²⁶ I HR-2020-2401-A (Finnair-dommen), som direkte omhandlet reklamasjon, uttalte Høyesterett på generelt grunnlag at hensynet til nordisk rettsenhet "[...] kan ha en viss vekt".²⁷ I denne oppgaven vil nordisk litteratur benyttes der dette kan gi et bidrag utover det som allerede er drøftet i norske rettsvitenskapelige fremstillinger.

Som følge av begrenset veiledning i lovgivning, forarbeider og rettspraksis, vil også reelle hensyn på pengekravsrettens område få sentral betydning i drøftingen av gjeldende rett. De hensyn som begrunner motregningsreglene vil ikke bare bidra til å legitimere motregningsinstituttets eksistens, men vil også tjene som rettskildefaktor i vurderingen av mer usikre spørsmål etter gjeldsbrevloven § 26.²⁸

1.6 Fremstillingen videre

I det følgende vil det først foretas nødvendige avklaringer av de regler som er viktige for vurderingen av misligholdets betydning for retten til å motregne med overdratte krav etter gjeldsbrevloven § 26, herunder de alminnelige motregningsreglene, motregningsinstituttets begrunnelse, kort om de materielle motregningsvilkårene og om gjennomføringen av motregningsoppjøret.

I hoveddelen gis en presentasjon av adgangen til å overdra enkle pengekrav, og reguleringen av motregningsretten med overdratte pengekrav etter gjeldsbrevloven § 26. Dernest vil de legislative hensynene drøftes, og de nærmere motregningsvilkårene i gjeldsbrevloven § 26 analyseres.

Misligholdets betydning for motregningsretten etter gjeldsbrevloven § 26 vil deretter drøftes i to steg. Først vil det vurderes *om* debitor *cessus'* adgang til å motregne skal begrenses som

---

²⁵ Eckhoff (2001) s. 159 og Nygaard (2004) s. 210.

²⁶ NUT 1935:1 s. 13 og Sæbø (2003) s. 123.

²⁷ HR-2020-2401-A, avsnitt (61).

²⁸ Bergsåker (2019) s. 224-225.

følge av misligholdet. Deretter vil det drøftes *i hvilke tilfeller* motregningsretten eventuelt skal begrenses som følge av misligholdet. Gjennom en analyse av de sentrale rettskildene på området vil det forsøksvis bli oppstilt noen retningslinjer for hvilken betydning debitor cessus' mislighold av hovedkravet har for retten til å motregne med overdratte pengekrav etter gjeldsbrevloven § 26.

I avslutningen vil det knyttes noen rettspolitiske betraktninger til behovet for å lovfeste misligholdets betydning for motregningsretten etter gjeldsbrevloven § 26.

2 Motregningsinstituttet

2.1 Generelt om motregning

Motregningsinstituttet har sitt utspring i festnet rettsoppfatning, og har vokst frem gjennom rettspraksis.²⁹ Regelsettet ble senere kodifisert i Kong Christian Den Femtis Norske Lov,³⁰ og har med tiden fått bred tilslutning i juridisk teori. Etter gjeldende rett er det i dag ansett utvilsomt at det foreligger rettslig adgang til å motregne.³¹ Motregningsretten kan følge av lov, avtale og ulovfestet rett.

I norsk rett må motregning anses som et likeverdig oppgjørsalternativ til ordinær betaling ved forfall. Ordinær betaling ved forfall innebærer at debitor innfrir gjelden når pengekravet forfaller til betaling. Forfallstidspunktet er ifølge gjeldsbrevloven § 5 på det betalingstidspunktet som partene har "fastsett". Har partene ikke avtalt forfallstidspunkt, forfaller kravet når kravsinnehaveren "seier frå" (påkrav). Når skyldneren har betalt, regnes pengekravet som oppgjort og kravet opphører å eksistere.

På samme måte som ved ordinær betaling, vil partene ved motregning benytte sine egne penger til å innfri motpartens krav. Forskjellen fra ordinær betaling, er at partene ved motregning enten helt eller delvis slipper å bytte eller overføre pengene. Resultatet av denne oppgjørsmåten er i likhet med de ordinære betalingsreglene at begge partene får dekning for sine krav mot hverandre. Etter min oppfatning er det av den grunn treffende når svensk teori betegner motregning som et oppfyllelsessurrogat,³² fordi motregning sørger for oppfyllelse av partenes krav mot hverandre og trer istedenfor ordinær betaling.

---

²⁹ Hagstrøm (2011) s. 729.

³⁰ Se forutsetningsvis lov 15. april 1687 Kong Christian Den Femtis Norske Lov NL-5-13-4: "Imod rigtige og pure Haandskrifter bør ej omtvistet Giæld, eller Regnskaber, at anseis, Men Regnskab imot Regnskab bør komme til Afregning" (nå opphevet).

³¹ Se eksempelvis Augdahl (1978) s. 70 og Torvund (1997) s. 81.

³² Se bl.a. Rodhe (1956) s. 52.

2.2 Motregningsinstituttets begrunnelse

2.2.1 Lettvint og kostnadseffektiv oppgjørsmåte

Motregning er i mange tilfeller en mer lettvint oppgjørsmåte enn ordinær betaling. Når partene ved motregning slipper å bytte penger, blir det ikke nødvendig med et større antall transaksjoner, og dermed sparer partene transaksjonskostnader. Hensynet til et lettvint og kostnadseffektivt oppgjør bidrar dermed til å begrunne motregningsinstituttet.

Det kan likevel innvendes at hensynet til et lettvint og kostnadseffektivt oppgjør har fått redusert vekt med tiden. Samfunnsutviklingen har ført med seg et velutviklet system for betalingsformidling, og det tilbys i dag et bredt spekter av forenklete og kostnadsfrie betalingsformer.³³ Videre medfører inkluderingen av en tredjeperson at motregning i overdragelsestilfellene ikke alltid er en like lettvint oppgjørsmåte. Når B ønsker å motregne overfor C med kravet han har mot A, nødvendiggjør B's motregningsrett et etteroppgjør mellom A og C.³⁴

2.2.2 Effektiv gjeldsforfølgning

Etter inkassolovens system for ordinær gjeldsforfølgning, må kreditor normalt gjennom to faser med utenrettslige inndrivningstiltak, rettslig inkasso med sikte på dom eller annet tvangsgrunnlag,³⁵ og påfølgende utlegg i medhold av tvangsfullbyrdelsesloven for å inndrive et krav.³⁶ Ordinær gjeldsforfølgning etter inkassolovens system vil derfor være en langvarig og kostnadskrevende prosess for kreditor.³⁷

Sammenlignet med inkassolovens system, vil motregning i mange tilfeller gi kreditor en mer effektiv adgang til å inndrive kravet sitt. Dersom kreditor selv står i gjeld til debitor, vil han kunne inndrive den ubetalte gjelden gjennom motregning. Motregning er, i motsetning til inkassolovens langvarige og kostnadskrevende prosess, både kortvarig og gratis. Inndrivning

---

³³ I denne retning Bergsåker (2019) s. 225.

³⁴ Se fotnote 1.

³⁵ Jf. Lov 13. mai 1988 nr. 26 om inkassovirksomhet og annen inndrivning av forfalte pengekrav (inkassoloven) §§ 9-11.

³⁶ Jf. Lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven) § 4-1.

³⁷ Bergsåker (2019) s. 226.

av gjeld ved motregning vil følgelig være både tids- og kostnadsbesparende for kreditor. Motregning er dermed et effektivt alternativ til ordinær gjeldsforfølgning gjennom inkasso.

Effektivitetshensynet kan samtidig også være et motargument til motregningsinstituttet. Dersom A fremsetter et ordinært betalingskrav mot B, vil B kunne kludre til et ellers ryddig og effektivt oppgjør ved å hevde at han har et klart uholdbart motkrav som han ønsker å benytte til motregning.³⁸ Selv om A riktignok vil oppnå betaling til slutt, kan det ta lang tid før dette skjer. Motregningsinstituttet kan i slike tilfeller virke begrensende for en effektiv gjeldsforfølgning.

2.2.3 Sikkerhetshensyn og kredittskapende effekt

Retten til å inndrive gjeld gjennom motregning gir enten hel eller delvis sikkerhet for motkravet.³⁹ Sikkerheten ligger i at B er garantert oppfyllelse fra A så langt hovedkravet dekker motkravet. Hvis hovedkravet er like stort eller større enn motkravet, vil motregning gi B full sikkerhet for motkravet. Er hovedkravet mindre enn motkravet, vil motregningsretten gi delvis sikkerhet for motkravet.

Sikkerhetshensynet kan bidra til kredittgivning i tilfeller hvor man ellers ville vært mer tilbakeholden. Hvis B allerede står i gjeld til A, vil det være mindre betenkelig for B å gi A kreditt. Årsaken er at når begge partene står i gjeld til hverandre, kan B erklære kravene oppgjort ved motregning og dermed vil B ha sikkerhet for å oppnå dekning.

Motregningsinstituttets kredittskapende effekt vil likevel variere. I en situasjon hvor B – uvitende om at han allerede står i gjeld til A – tilbyr A kreditt, vil kredittgivningen ikke være motivert av B's mulighet til å inndrive kravet ved motregning. Derimot vil motregningsretten i herværende eksempel fremstå som en tilfeldig fordel for B.

2.2.4 Rimelighet og rettferdighet

Rimelighets- og rettferdighetsbetraktninger er også en del av begrunnelsen bak motregningsinstituttet. Som drøftet i punkt 2.1, er motregning ansett som et likestilt alternativ til ordinær betaling ved forfall. Gitt at B befinner seg i en situasjon hvor han etter de ordinære

---

³⁸ Bergsåker (2019) s. 227.

³⁹ Til det flg. se Bergsåker (2019) s. 227-228.

betalingsreglene kunne krevd oppgjør, vil det også oppfattes som rimelig og rettferdig at han kan kreve motregning når resultatet av de to oppgjørsmåtene tross alt er det samme.

Rimelighetsbetraktninger som begrunnelse for motregning har vært fremhevet i rettspraksis. Illustrerende er dommen i Rt. 1936 s. 269. Saken gjaldt spørsmål om en kommune hadde rett til å motregne med et refusjonskrav i en privatpersons krav på ekspropriasjonserstatning, og Høyesterett fremholdt i dommen at motregningsretten måtte anses som en "[...] naturlig og rimelig ordning [...]" (s. 270).

2.3 Kort om motregningsvilkårene

2.3.1 Innledning

Det følger av alminnelige motregningsregler at tvungen motregning er betinget av at tre hovedvilkår er oppfylt: hovedkravet og motkravet må være gjensidige, komputable og oppgjørsmodne.⁴⁰ Vilkårene omtales gjerne som de alminnelige motregningsvilkårene. Fordi motregning er ment som et likeverdig alternativ til ordinær betaling, er de alminnelige motregningsvilkårene på de vesentligste punkter basert på slutninger fra de ordinære betalingsreglene.⁴¹

Det er verdt å merke seg at ulike forfattere i juridisk teori opererer med en noe forskjellig inndeling av de alminnelige motregningsvilkårene. Mens for eksempel Torvund deler opp vilkåret om oppgjørsmodenhet i et vilkår om frigjøringsstid og et vilkår om forfallstid,⁴² behandler Bergsåker disse samlet.⁴³ Realiteten er likevel den samme. Inndelingen preges dermed først og fremst av hva den enkelte teoretiker har funnet hensiktsmessig. I denne oppgaven vil jeg behandle kravet om frigjørings- og forfallstid som ett samlet vilkår om oppgjørsmodenhet, fordi frigjøringsstid og forfallstid henger så tett sammen at det reguleres av samme regel.⁴⁴ Fremstillingen videre vil følgelig operere med tre vilkår for tvungen motregning.

---

⁴⁰ Jf. eksempelvis Skoghøy (1996) s. 27.

⁴¹ Bergsåker (2019) s. 221.

⁴² Torvund (1997) s. 84.

⁴³ Bergsåker (2019) s. 237-238.

⁴⁴ Frigjørings- og forfallstid er regulert i gjeldsbrevloven § 5.

2.3.2 Gjensidighet

Det første vilkåret for motregning etter de alminnelige motregningsreglene, er vilkåret om gjensidighet. Gjensidighetsvilkåret innebærer at hovedkravet og motkravet må bestå mellom de samme partene.⁴⁵ I dette ligger det at hovedkravet må være stiftet til fordel for A og at motkravet må være stiftet til fordel for B. Dersom A skylder B 200.000 kr, og B skylder A 150.000 kr, vil gjensidighetsvilkåret være oppfylt. Motsatt er gjensidighetsvilkåret ikke oppfylt hvis A overdrar hovedkravet til C, fordi C da har et krav mot B, mens B ikke har et krav mot C.

Gjensidighetsvilkåret er imidlertid ikke absolutt. Gjeldsbrevloven § 26 gjør unntak fra gjensidighetsvilkåret, og tilkjenner B en rett til å motregne overfor C med kravet mot A, selv om kravene ikke lenger består mellom de samme partene. Retten til å motregne med overdratte krav behandles nærmere i punkt 3.

2.3.3 Komputabilitet

Det andre motregningsvilkåret er at kravene må være komputable. Komputabilitetsvilkåret innebærer at hovedkravet og motkravet må gå ut på det samme. I dette ligger mer presist at motkravet må gå ut på en prestasjon som kan tjene til oppfyllelse av hovedkravet.⁴⁶

Illustrerende er dansk teori, som taler om at kravene må være "udjævnelige".⁴⁷ Bakgrunnen for komputabilitetsvilkåret er at motregningsoppgjøret skal tre istedenfor ordinær betaling. Partene må derfor ved motregning innfri sine forpliktelser på samme måte som de ellers ville ha gjort ved ordinær betaling.

For pengekravs vedkommende vil komputabilitetsvilkåret vanligvis anses oppfylt, fordi begge kravene lyder på penger. En særegen problemstilling er hvorvidt pengekrav er komputable dersom de ikke lyder på samme valuta.⁴⁸ Jeg vil ikke gå nærmere inn på valutaproblemstillingen, ettersom denne har begrenset interesse for oppgavens hovedtema.

---

⁴⁵ Rt. 1915 s. 840 (s. 841).

⁴⁶ Sæbø (2003) s. 68.

⁴⁷ Ussing (1967) s. 319.

⁴⁸ For mer om valutaproblemstillingen, se Bergsåker (2019) s. 235.

2.3.4 Oppgjørsmodenhet

Det tredje vilkåret for tvungen motregning er at kravene må være oppgjørsmodne. Dette vilkåret har to elementer. For det første må hovedkravets frigjøringstid være kommet, og for det andre må motkravet være forfalt.

Det første elementet om at hovedkravets frigjøringstid må være kommet, fremgår blant annet av Rt. 1994 s. 116. Høyesteretts Kjæremålsutvalg uttalte i kjennelsen at "[...] det er et generelt obligasjonsrettslig prinsipp at frigjøringstiden for hovedkravet må være kommet før motregning kan finne sted [...]" (s. 117). Frigjøringstid er regulert i gjeldsbrevloven § 5. Det følger av bestemmelsen at en skyldner kan betale "så snart han vil", med mindre annet er "avtalt". Formuleringen "så snart han vil" innebærer i normaltillfellene at hovedkravets frigjøringstid inntreffer med en gang kravet stiftes. Begrunnelsen for at hovedkravets frigjøringstid må være kommet, må søkes i en slutning fra de ordinære betalingsreglene. Tanken er at når B ikke kan betale ordinært før frigjøringstidspunktet, skal han heller ikke kunne gjøre opp gjennom motregning på et tidligere tidspunkt.⁴⁹

Det andre elementet om at motkravet må være forfalt, fremgår blant annet av Rt. 1908 s. 555, hvor Høyesterett uttalte at kun "[...] forfaldne Fordringer kan anvendes i Modregning [...]" (s. 556). På hvilket tidspunkt pengekrav forfaller til betaling, er behandlet i punkt 2.1. Begrunnelsen for at motkravet må være forfalt, henger sammen med at motregning er ment som et alternativ til ordinær betaling. Tanken er at når kreditor etter de ordinære betalingsreglene ikke kan kreve betaling før forfall, skal vedkommende heller ikke på et tidligere tidspunkt kunne tvinge til seg dekning gjennom motregning.⁵⁰

2.4 Gjennomføring av motregningsoppgjøret

Motregning må etter sikker rett erklæres.⁵¹ Dette er forutsatt i flere lover, eksempelvis tvangsfullbyrdelsesloven,⁵² gjeldsbrevloven⁵³ og dekningsloven.⁵⁴ Langvarig og samstemt

---

⁴⁹ Augdahl (1978) s. 77.

⁵⁰ Arnholm (1939) s. 30.

⁵¹ Se bl.a. Augdahl (1978) s. 93; Hagstrøm (2011) s. 755-756 og Torvund (1997) s. 91.

⁵² Jf. forutsetningsvis tvangsfullbyrdelsesloven § 4-3: "[...] kan motregning bare erklæres [...]".

⁵³ Jf. forutsetningsvis gjeldsbrevloven § 15: "bortfalle [...] med [...] motrekningsfråsegn" og gjeldsbrevloven § 18: "[...] kan skyldnaren ikkje krevja motregning [...]".

⁵⁴ Jf. forutsetningsvis NOU 1972:20 s. 333: "[...] vil motregning straks kunne erklæres [...]".

rettspraksis har lagt til grunn det samme.⁵⁵ Den praktiske konsekvensen av at motregning må erklæres, er at motregning ikke inntreer automatisk. Motregning inntreer bare dersom motregningsvilkårene er oppfylt når motregning erklæres.⁵⁶

Motregningserklæringen må som hovedregel fremsettes av den som er innehaver av det ene kravet og meddeles den som er kreditor for det andre kravet.⁵⁷ For B vil motregningserklæringen være et løfte om å gjøre opp kravet ved motregning, mens den for A er et påbud som skaper en plikt til å bringe hovedkravet til opphør når motregningserklæringen "kommer frem til" han.⁵⁸ Uttrykket "kommer frem til" må forstås som det tidspunkt da motregningserklæringen "[...] er bragt under slike ytre forhold at avgiveren etter livets alminnelige regel kan regne med at tilbyderer umiddelbart blir kjent med den, slik at det beror på ham selv om dette skal skje eller ikke".⁵⁹ Med virkning fra motregningserklæringen er kommet frem til motparten, skal kravene anses avregnet i hverandre og bortfalt så langt de beløpsmessig dekker hverandre.

---

⁵⁵ Se f.eks. Rt. 1983 s. 205 (Trailer-dommen), hvor Høyesterett fant at forsikringspremien ikke kunne avregnes i forsikringsutbetalingen når motregning ikke var erklært.

⁵⁶ Sæbø (2003) s. 94.

⁵⁷ Hagstrøm (2011) s. 731-733.

⁵⁸ Jf. Lov 31. mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fullmakt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven) § 7.

⁵⁹ Ot.prp. nr. 63 (1917) s. 5.

3 Motregning med overdratte pengekrav

3.1 Hovedregelen om fri overdragelse av pengekrav

Hovedregelen i norsk rett er at formuerettslige krav fritt kan overdras.⁶⁰ I teorien omtales hovedregelen om fri overdragelse som et alminnelig obligasjonsrettslig prinsipp.⁶¹ Det er dermed en eventuell begrensning i overdragelsesadgangen som må begrunnes.

Begrensninger i overdragelsesadgangen kan følge av partenes avtale eller lov.⁶² Fra rettspraksis er ankeutvalgets kjennelse i Rt. 2010 s. 918 (REC-kjennelsen) illustrerende. Partene hadde avtalt at rettigheter etter en påkravsgaranti ikke kunne overdras ved fusjon mellom selskaper, og Høyesterett fremholdt at det "[s]om alminnelig regel gjelder at en rettighet som er blitt overført i strid med et overføringsforbud, ikke kan gjøres gjeldende av erververen" (avsnitt 28).

3.2 Gjeldsbrevloven § 26 analogisk

Utgangspunktet ved overdragelse av pengekrav er at motregning er utelukket, fordi gjensidigheten brytes. Som nevnt i punkt 2.3.2, oppstiller imidlertid gjeldsbrevloven § 26 et unntak fra gjensidighetsvilkåret når hovedkravet overdras. Bestemmelsen lyder:

Krav på avhendaren kann skyldnaren nytta til motrekning, når han vart eigar av kravet før han fekk veta om avhendinga eller fekk nokon tanke om henne. Var motkravet ikkje forfalle på den tid, lyt det dessutan vera forfalle seinast samstundes med hovudkravet.

Etter denne bestemmelsen beholder B den motregningsretten som han kunne regne med å ha overfor A før han fikk kjennskap til overdragelsen til C.⁶³ Erververen av hovedkravet (C), vil dermed ikke få noen bedre rett enn avhenderen (A) som følge av cesjonen, fordi også erververen (C) må akseptere at B erklærer motregning overfor han. Regelen i gjeldsbrevloven

---

⁶⁰ Se bl.a. Rt. 2008 s. 385 avsnitt (61) og Rt. 1994 s. 792 (s. 796).

⁶¹ Lunde (1996) s. 246.

⁶² Et eksempel på et lovfestet overdragelsesforbud er lov 17. juni 2006 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven) § 10-1 annet ledd, hvor det fremgår at krav på tilbakebetaling av skatt og avgift "kan ikke [...] overdras".

⁶³ Jf. også Bergsåker (2019) s. 241.

§ 26 kan derfor, med visse innskrenkninger, anses som et enkeltstående utslag av prinsippet i gjeldsbrevloven § 25 om at erververen av hovedkravet ikke får bedre rett enn avhenderen.

Gjeldsbrevloven § 26 er plassert i lovens tredje kapittel, og gjelder bare direkte for enkle gjeldsbrev, jf. gjeldsbrevloven § 24. Høyesterett har likevel i Rt. 1992 s. 504 (Factoring Finans-dommen) lagt til grunn som sikker rett at gjeldsbrevloven § 26 også gjelder analogisk for enkle pengekrav.⁶⁴ Det samme er lagt til grunn i forarbeidene⁶⁵ og Sirkustelt-dommen.⁶⁶

3.3 Legislative hensyn bak gjeldsbrevloven § 26

Sikkerhetshensynet⁶⁷ er det bærende hensynet bak motregningsretten etter gjeldsbrevloven § 26. Hvis A overdrar hovedkravet til C, brytes gjensidigheten, og B's motregningsrett etter de alminnelige motregningsreglene vil bortfalle. Slik bortfall av motregningsrett er problematisk, fordi det skjer uten B's medvirkning eller aksept.⁶⁸ Reelt sett vil dermed A's overdragelse av hovedkravet få karakter av å frata B den sikkerheten som motregningsreglene gir ham på oppfyllelse. Rettsordenen har imidlertid gjennom gjeldsbrevloven § 26 søkt å verne denne sikkerhetsretten gjennom å åpne for motregning med overdratte krav. Gjennom å innvilge B en slik motregningsrett, vil B vernes mot at A helt vilkårlig frarøver han motregningsretten ved å overdra hovedkravet til C.

Et argument mot motregningsretten i gjeldsbrevloven § 26, er at motregningsoppgjøret vil kunne skape økonomisk usikkerhet for C. Den økonomiske usikkerheten ligger i at C, når han gjennom motregning dekker A's betalingsforpliktelse, må kreve regress fra A. I regressoppgjøret kan det være lite å hente hos A. En annen økonomisk usikkerhet for C, er at motregningsretten vil kunne svekke C's mulighet til å reise likviditet ved å overdra kravet videre. Dette fordi det kan være vanskeligere for C å selge hovedkravet videre når det for potensielle kjøpere hefter usikkerhet knyttet til om B vil benytte et krav mot en tidligere avhender til å motregne.

---

⁶⁴ Rt. 1992 s. 504: "[s]aken dreier seg om enkle pengefordringer, og motregning reguleres av gjeldsbrevloven § 26, anvendt analogisk" (s. 506).

⁶⁵ NUT 1935:1 s. 18 og s. 62; Innst. O. VI. (1939) s. 3 og Ot.prp. nr. 38 (1938) s. 3.

⁶⁶ Rt. 1957 s. 778 (s. 782).

⁶⁷ Se punkt 2.2.3.

⁶⁸ Sæbø (2003) s. 108.

Innvendingen til synspunktet ovenfor, er at B allerede etter gjeldsbrevloven § 25, jf. § 1 og finansavtaleloven⁶⁹ § 55 nr. 1 har rett til å gjøre gjeldende innsigelser og motkrav overfor C i samme utstrekning som overfor A. Innsigelses- og motkravsretten vil i seg selv svekke hovedkravets verdi, fordi slike forhold kan gjøre situasjonen usikker for C. Motregningsretten etter gjeldsbrevloven § 26 vil derfor ikke nødvendigvis svekke hovedkravets verdi ytterligere ved videresalg.

Hvis C er kjent med at B har et motkrav og ønsker å verne seg mot B's innsigelses- og motkravsrett, kan han dessuten forespørre B om en såkalt cut off-klausul. En cut off-klausul er en avtaleklausul som går ut på at B ikke kan gjøre innsigelser eller motkrav gjeldende mot C.⁷⁰ Avtalemuligheten innebærer at mothensynene til motregningsregelen i gjeldsbrevloven § 26 ikke er særlig tungtveiende.

Dersom C ikke skulle lykkes med å få i stand en cut off-klausul, kan C under enhver omstendighet hensynta den usikkerheten som innsigelses- og motkravsretten medfører ved å tilby en lavere kjøpesum når kravets salgpris skal fastsettes med A. Legislativt synes dermed B's berettigede motregningsforventning og sikkerhetshensynet å være mer verneverdig enn en mulig økonomisk usikkerhet for C. Antakelig er denne legislative avveiningen også bakgrunnen for motregningsretten i gjeldsbrevloven § 26.

3.4 Vilkårene i gjeldsbrevloven § 26

3.4.1 Cesjonsvilkåret

For at gjeldsbrevloven § 26 skal komme til anvendelse, må det ha funnet sted en cesjon. Dette følger forutsetningsvis av lovens ordlyd "krav på avhendaren" og "avhendinga". En cesjon er i Rt. 1928 s. 885 definert som "[...] overdragelse av en fordring til eie [...]" (s. 886).

Noen ganger overdras et krav flere ganger. Ordlyden "krav på avhendaren" er angitt i bestemt form entall, og dette tilsier i utgangspunktet at B bare har rett til å motregne overfor C med et krav mot C's umiddelbare rettsforgjenger, det vil si A. Formålet med motregningsretten etter

---

⁶⁹ Lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven).

⁷⁰ Det må bemerkes at hvis B er forbruker og pengekravet omfattes av finansavtaleloven § 55 første ledd, er en slik cut off-klausul ikke bindende for B, jf. finansavtaleloven § 2 første ledd.

gjeldsbrevloven § 26 er imidlertid å verne B's berettigede motregningsforventning.⁷¹ Et slikt formål vil undergraves dersom B skulle være avskåret fra å motregne bare fordi kravet er avhendet flere ganger, fordi A i så fall kunne eliminert B's berettigede motregningsrett ved å arrangere en løsning hvor hovedkravet overdras mer enn én gang. På bakgrunn av regelens formål er det derfor i dag ansett som sikker rett at ordlyden "krav på avhendaren" må tolkes slik at B's motregningsrett står ved lag selv om hovedkravet overdras flere ganger.⁷²

3.4.2 God tro-vilkåret

Gjeldsbrevloven § 26 oppstiller videre et vilkår om at motregneren må ha vært i god tro om at overdragelsen av hovedkravet enda ikke har funnet sted. Det kreves at debitor cessus "vart eigar av [mot]kravet før han fekk veta om avhendinga eller fekk nokon tanke om henne".

Ordlyden "vart eigar" sikter etter en naturlig forståelse til de alminnelige reglene om stiftelse av pengekrav. I Rt. 1999 s. 2073 uttalte Høyesteretts Kjæremålsutvalg om vilkåret "tilhører skyldneren" i dekningsloven § 2-2, jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 7-1 annet ledd at et krav må anses stiftet når det er "[...] oppstått en rettslig begrunnet betalingsforpliktelse" (s. 2076). Til tross for at dommen direkte omhandlet dekningsloven, er det i teorien lagt til grunn at uttalelsen også må gjelde etter gjeldsbrevloven § 26.⁷³

Debitor cessus kan etter ordlyden bygge sin gode tro på ett av to alternativer. Han må enten ha blitt eier av motkravet før han "fekk veta om avhendinga", eller før han "fekk nokon tanke om henne". Så fremt ett av disse alternative vilkårene er oppfylt, regnes debitor cessus for å være i god tro om at overdragelsen av hovedkravet enda ikke har funnet sted.

Det første alternativet for debitor cessus' gode tro, er at han ble eier av motkravet før han "fekk veta om avhendinga". Ordlyden "fekk veta om avhendinga" tilsier at B må blitt eier av motkravet før han fikk positiv kunnskap om cesjonen. Normalt vil B få positiv kunnskap om cesjonen ved melding fra A eller C. For eksempel har A et krav mot B, og 10. mai stiftes B's krav mot A. Den 12. mai overdrar A sitt krav til C, og gir melding til B om overdragelsen. I dette eksempelet har B blitt eier av motkravet før han "fekk veta om avhendinga". Motsatt kan

---

⁷¹ NUT 1935:1 s. 48.

⁷² Sæbø (2003) s. 138.

⁷³ Sæbø (2003) s. 130.

man tenke seg at B får melding om overdragelsen allerede 8. mai. Da vil B ikke ha blitt eier av motkravet før han "fekk veta om avhendinga".

Det andre alternativet for debitor cessus' gode tro, er at han ble eier av motkravet før han "fekk nokon tanke om" overdragelsen. Ordlyden "fekk nokon tanke om" tilsier at B kan motregne så fremt han ikke hadde noen forventning om at hovedkravet var overdratt da han ble eier av motkravet. I dette ligger et aktsomhetskrav for debitor cessus. Hvor strengt aktsomhetskravet er, illustreres i to lagmannsrettsdommer, dog med de rettskildemessige begrensninger dette medfører.

I LE-1992-2302, som gjaldt spørsmål om Avantor kunne benytte sitt tilgodehavende hos ØPS til å motregne overfor DNB i medhold av gjeldsbrevloven § 26, tok Eidsivating lagmannsrett stilling til aktsomhetskravet. Det kan ifølge dommen ikke stilles krav om at næringsdrivende, uten særskilt foranledning, skal undersøke Løsøreregisteret for å være i god tro etter gjeldsbrevloven § 26. Avantor hadde dermed opptrådt tilstrekkelig aktsomt, og fikk medhold i motregningskravet.

Motsetningsvis ble aktsomhetskravet ikke funnet innfridd i Eidsivating lagmannsretts dom i LE-1992-1014. Saken gjaldt spørsmål om en advokat, i dommen omtalt som C, kunne motregne overfor selskap B med et krav mot selskap A. Bakgrunnen for saken var at advokat C var styreformann i selskap A og hadde flere honorarkrav mot selskap A på grunn av juridisk bistand. I 1986 inngikk selskap A og selskap B en factoringavtale om at selskap A skulle overdra alle sine kundefordringer til selskap B. Factoringavtalen ble signert av advokat C på vegne av selskap A. I etterkant av signeringen, fikk selskap A krav mot advokat C som følge av levering av datautstyr. Når selskap B senere gjorde krav på betaling fra advokaten i medhold av factoringavtalen, krevde advokaten å motregne overfor selskap B med sine honorarkrav mot selskap A. Motregningskravet ble imidlertid ikke tatt til følge på dette grunnlag. Det ble i dommen vist til at:

Fra det tidspunkt debitor cessus blir klar over factoringpantsettelsen, vil han ikke ha noen begrunnet forventning om å kunne innrette seg på at han skal kunne gjøre opp ved motregning.

Factoringpanthaveren har fått rett til når som helst å tre inn som kreditor for de pantsatte krav. Debitor cessus må derfor være forberedt på at hans motregningsrett er ytterst prekær. Som styreformann i selskapet undertegnet C factoringpantavtalen den 15. mars 1986. Han kan derfor ikke bruke senere oppståtte krav til motregning. Dette gjelder alle advokathonorarkravene.

Uttalelsen må forstås slik at advokat C, gjennom sitt virke som styreformann i selskap A og signaturberettiget til factoringpantavtalen, allerede da han signerte factoringpantavtalen "fekk nokon tanke om" at selskap A's pengekrav var overdratt til selskap B. Aktsomhetskravet var ikke innfridd, og advokaten fikk ikke rett til å motregne med utestående honorarkrav opparbeidet etter at factoringavtalen var inngått.

I lys av de to lagmannsrettsdommene, synes aktsomhetskravet å være overskredet dersom motregneren har innehatt en rolle eller involvert seg på en måte som gir han en forventning om at det har funnet sted en cesjon. Det oppstilles likevel ikke et så strengt aktsomhetskrav at motregneren på eget initiativ plikter å undersøke offentlige registre, med mindre det foreligger særskilte omstendigheter som gir grunn til å foreta nærmere undersøkelse. Sistnevnte vurdering fordrer en konkret vurdering av forholdene i den enkelte sak.

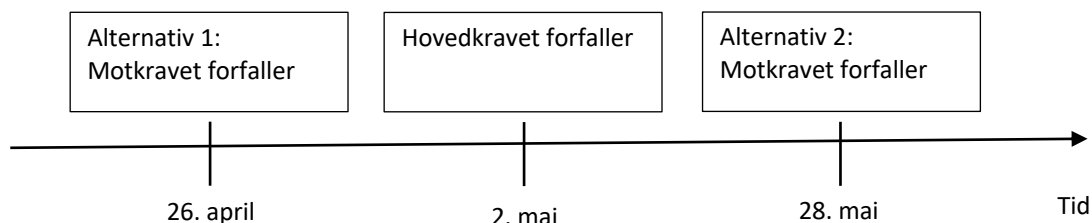
3.4.3 Forfallsvilkåret

Det tredje vilkåret for motregning etter gjeldsbrevloven § 26, er at motkravet må være "forfalle på den tid" eller "seinast samstundes med hovudkravet". Disse vilkårene vil samlet bli omtalt som forfallsvilkåret, fordi det stilles krav til motkravets forfallstidspunkt.

Forfallsvilkåret inneholder to alternative vilkår. I de fleste tilfeller vil det være tilstrekkelig å vurdere om motkravet var forfalt "seinast samstundes med hovudkravet", fordi dette alternativet ofte vil konsumere vilkåret "på den tid". Ordlyden "seinast samstundes med hovudkravet" tilsier at motkravet må være forfalt enten før eller senest på samme dag som hovedkravet. Hvis motkravet forfaller etter hovedkravet, er motregning utelukket etter nevnte alternativ. For eksempel kan det tenkes at hovedkravet forfaller 2. mai. Et motkrav som forfaller 26. april eller senest 2. mai vil da være forfalt "seinast samstundes med hovudkravet".

Vilkåret om at motkravet må være forfalt "på den tid" får selvstendig betydning i misligholdstilfellene. Misligholdstilfellene oppstår når motkravet forfaller *etter* hovedkravet. Hovedkravet forfaller for eksempel 2. mai, mens motkravet forfaller 28. mai. Motkravet forfaller da ikke "seinast samstundes med hovudkravet", fordi motkravet forfaller 26 dager etter hovedkravet. Hvorvidt gjeldsbrevloven § 26 gir adgang til å motregne i disse tilfellene, er avhengig av om motkravet var forfalt "på den tid".

Figur 2: I alternativ 1 kan B motregne, fordi motkravet forfaller "seinast samstundes med hovudkravet", jf. gbl. § 26. Hvorvidt B kan motregne i alternativ 2, beror på hva som ligger i vilkåret "på den tid", jf. gbl. § 26.

Isolert gir ordlyden "på den tid" ingen veiledning for når motkravet må forfalle for at debitor cessus skal ha sin motregningsrett i behold. Ordlyden må derfor tolkes i lys av gjeldsbrevloven § 26 første punktum om at debitor cessus må ha blitt "eigar av kravet før han fekk veta om avhendinga eller fekk nokon tanke om henne". Spørsmålet er hvilken del av første punktum "på den tid" viser tilbake til.

Tre tolkningsalternativer kan skisseres. Vilkåret "på den tid" kan forstås som en henvisning til ervervstidspunktet, cesjonstidspunktet eller kunnskapstidspunktet.

Det første tolkningsalternativet er at ordlyden "på den tid" viser tilbake til vilkåret "vart eigar av kravet" i første punktum (ervervstidspunktet). Legges dette tolkningsalternativet til grunn, må motkravet være forfalt når B ervervet motkravet. Konsekvensen av en slik tolkning, er at B må ha ervervet et allerede forfalt motkrav for å kunne motregne i misligholdstilfellene.

Gjeldsbrevlovens forarbeider kan tas til inntekt for å legge til grunn ervervstidspunktet. I forarbeidene fremheves det at:

Tanken er at motregningsadgangen bare bør være i behold, hvis skyldneren alt fra motfordringens erhvervelse kan ha regnet med utsikten til å kunne bruke den til kvittning mot gjeldsbrevsfordringen når denne i sin tid forfaller.⁷⁴

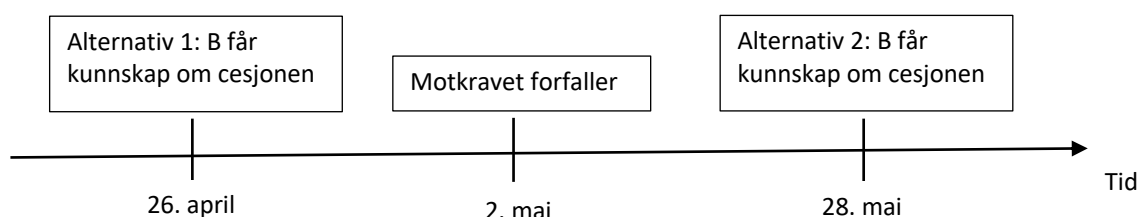
Forarbeidenes henvisning til "motfordringens erhvervelse" kan tyde på at ordlyden "på den tid" er ment å vise tilbake til ordlyden "vart eigar av kravet" i første punktum. Forarbeidene er dermed et argument for å legge til grunn ervervstidspunktet.

⁷⁴ Til det flg. se NUT 1935:1 s. 48.

Henvisningen til "motfordringens erhvervelse" synes imidlertid å være lite gjennomtenkt når uttalelsen leses i lys av forarbeidenes neste setning, hvor det heter at:

Hvis motfordringen imidlertid forfaller etter gjeldsbrevet, kan han aldri ha gjort sig nogen grunnet forventning i så henseende, og lider da i virkeligheten ingen skuffelse, om motregningsrett blir avskåret overfor erhververen av gjeldsbrevet, selv om denne venter så lenge med å kreve det inn, at også motfordringen er kommet til forfall.

Tilsynelatende adresserer forarbeidene bare konsekvensen av at B får vite om cesjonen *før* motkravet forfaller. Ifølge forarbeidene kan B i disse tilfellene "aldri ha gjort sig nogen grunnet forventning" om å motregne, og motregningsretten "blir avskåret". Derimot adresseres ikke konsekvensen av at B får kunnskap om cesjonen *etter* at motkravet forfaller. Lovgiver synes dermed å ha oversett muligheten for at B muligens kan ha en "grunnet forventning" om å motregne selv om motkravet forfaller etter hovedkravet hvis han får kunnskap om cesjonen etter at motkravet forfaller.⁷⁵ I tråd med alminnelig rettskildelære svekker dette forarbeidenes rettskildemessige vekt.

Figur 3: Forarbeidene adresserer bare alternativ 1, hvor B's motregningsrett skal avskjæres. Hvorvidt B kan motregne i alternativ 2, løses ikke i forarbeidene.

Fra lovgivers standpunkt kan det neppe ha vært meningen å forskjellsbehandle de to situasjonene hvor B får kunnskap om cesjonen enten før eller etter motkravet forfaller. Lovgivers generelle uttalelse om at motregningsretten må avskjæres dersom "motfordringen [...] forfaller etter gjeldsbrevet" synes å forutsette at B må være forberedt på å betale ordinært når motkravet forfaller etter hovedkravet, og at han dermed aldri vil ha noen "grunnet forventning" om å motregne i disse tilfellene. Ut fra lovgivers begrunnelse for regelen, ville det dermed virke inkonsekvent dersom debitor cessus' motregningsrett skal avskjæres i

⁷⁵ Se i samme retning Sæbø (2003) s. 145.

alternativ 1 og ikke i alternativ 2, når B i begge tilfeller har misligholdt hovedkravet og ikke i noen av tilfellene har hatt en berettiget motregningsforventning.

Ettersom forarbeidene rettskildemessige vekt må anses svekket og tolkningsalternativet ikke har støtte i øvrige rettskilder, kan ervervstidspunktet vanskelig legges til grunn som gjeldende rett.

Det andre tolkningsalternativet er at ordlyden "på den tid" viser tilbake til vilkåret "avhendinga" i første punktum (cesjonstidspunktet). Tidspunktet for cesjonen utgjør da skjæringstidspunktet for B's motregningsrett. For at B skal kunne motregne etter dette alternativet, må motkravet forfalle før A overdrar hovedkravet til C. Forfaller motkravet *før* cesjonen, kan B motregne. Hvis motkravet forfaller *etter* cesjonen, er motregning utelukket.

Rettspraksis kan tas til inntekt for en slik tolkning. I Rt. 2014 s. 883 (Nordea-dommen) uttalte Høyesterett at:

[...] gjeldsbrevloven § 26 andre punktum fastsetter begrensinger i motregningsadgangen knyttet til forfallstiden for kravene: Motkrav som ikke var forfalt da hovedkravet ble overdratt, kan ikke bringes i motregning overfor erververen av hovedkravet med mindre motkravet forfaller senest samtidig med hovedkravet.⁷⁶

Uttalelsen om at motkravet må være forfalt "da hovedkravet ble overdratt", synes klart å forutsette at "på den tid" henviser til vilkåret "avhendinga" i gjeldsbrevloven § 26 første punktum, og dermed at motkravet må være forfalt senest på cesjonstidspunktet. Rettspraksis støtter dermed at cesjonstidspunktet må legges til grunn som skjæringstidspunkt.⁷⁷

Bergsåker tar på sin side Nordea-dommen til inntekt for at "på den tid" referer til kunnskapstidspunktet – ikke cesjonstidspunktet.⁷⁸ Forutsetningen for en slik slutning er imidlertid at Høyesterett med formuleringen "da hovedkravet ble overdratt" har ment at cesjons- og kunnskapstidspunktet er sammenfallende.

Langt på vei kan nok en betraktning om at cesjons- og kunnskapstidspunktet sammenfaller føre frem. Det vil nemlig neppe innebære særlig realitetsforskjell om man legger til grunn cesjonstidspunktet eller kunnskapstidspunktet som skjæringstidspunkt, fordi disse

---

⁷⁶ Rt. 2014 s. 883, avsnitt (38).

⁷⁷ Se imidlertid Lilleholt (2014) s. 18, som kritiserer dommen for å bryte med den etablerte oppfatningen om at ordlyden må tolkes som en henvisning til kunnskapstidspunktet.

⁷⁸ Bergsåker (2019) s. 242.

tidspunktene normalt er sammenfallende på grunn av rettsvernsreglene. Hvis C skal få rettsvern for hovedkravet han har ervervet fra A, må C gi B melding om cesjonen, jf. gjeldsbrevloven § 29. Normalt vil derfor B få kunnskap om cesjonen (kunnskapstidspunktet) samtidig med cesjonen (cesjonstidspunktet).

Det tredje tolkningsalternativet er at ordlyden "på den tid" refererer til ordlyden "fekk veta om avhendinga eller fekk nokon tanke om henne" i første punktum (kunnskapstidspunktet). Legges dette tolkningsalternativet til grunn, må motkravet være forfalt når B får kunnskap om cesjonen. Mer presist må motkravet være forfalt når B får melding eller en konkret forventning om at A har overdratt hovedkravet til C.

Å legge til grunn kunnskapstidspunktet som skjæringstidspunkt vil samsvare med formålet bak gjeldsbrevloven § 26 om å beskytte debitor cessus' berettigede motregningsforventning. Grunnen er at B vil ha en berettiget motregningsforventning så lenge han ikke har kunnskap om cesjonen. Det er også en etablert oppfatning i teorien at "på den tid" viser tilbake til kunnskapstidspunktet.⁷⁹

Tolkningen henter også støtte i de svenske og danske motregningsbestemmelsene, hvor forfallsvilkåret bare får betydning når motkravet forfaller etter at B fikk kunnskap om cesjonen.⁸⁰ Videre støttes tolkningen av svensk rettspraksis, idet Högsta Domstolen i NJA 1995 s. 356 har fremholdt at:

En förutsättning är dock att gäldenären inte förvärvat motfordringen efter det att han underrättats om borgenärsbytet eller efter det att han fått skälig anledning till förmodan därom.

Til tross for at Nordea-dommen tilsynelatende legger cesjonstidspunktet til grunn, vil uansett cesjonstidspunktet, som nevnt ovenfor, normalt sammenfalle med kunnskapstidspunktet. Rettskildemessig har det dessuten sterk forankring i både formålet bak gjeldsbrevloven § 26, svensk rettspraksis og juridisk teori å legge til grunn kunnskapstidspunktet.

På denne bakgrunn må det legges til grunn som gjeldende rett at motkravet må være forfalt når debitor cessus "fekk veta om avhendinga eller fekk nokon tanke om" at hovedkravet var overdratt (kunnskapstidspunktet).

---

⁷⁹ Se bl.a. Augdahl (1978) s. 72-73; Bergsåker (2019) s. 242; Brækhus (1977) s. 56-57 og Villars-Dahls (2005) s. 109.

⁸⁰ Sæbø (2003) s. 143-144.

Konsekvensen av at "på den tid" viser tilbake til kunnskapstidspunktet, er at motregningsvilkårene ikke er oppfylt hvis motkravet forfaller etter debitor cessus får kunnskap om cesjonen. Motkravet vil da ikke være forfalt "på den tid", og heller ikke "seinast samstundes med hovudkravet", jf. gjeldsbrevloven § 26. Hvis motkravet derimot forfaller etter hovedkravet, men før debitor cessus' tidspunkt for kunnskap, vil motkravet være forfalt "på den tid". Spørsmålet blir i disse tilfeller om motregningsretten etter gjeldsbrevloven § 26 likevel må begrenses som følge av at oppfyllelsen av motregningsvilkårene er betinget av at debitor cessus misligholder hovedkravet.

4 Begrenses adgangen til å motregne når debitor cessus misligholder hovedkravet?

4.1 Misligholdssituasjonen

Hovedregelen i norsk rett er at skyldneren plikter å innfri pengekravet ved forfall.⁸¹ Når motkravet forfaller etter hovedkravet, kan det imidlertid være fristende for B å misligholde hovedkravet for å komme i motregningsposisjon.⁸² Et eksempel på misligholdssituasjonen er skissert i punkt 1.1. Cedenten (A) har et forfalt hovedkrav som overdras til cesjonaren (C). Debitor cessus (B) har på sin side et uforfalt motkrav på cedenten (A). I påvente av at motkravet skal forfalle, misligholder B hovedkravet. Problemstillingen er om B's mislighold av hovedkravet medfører at den rettslige adgangen til å motregne med hjemmel i gjeldsbrevloven § 26 må begrenses. Dette er spørsmålet i den videre fremstillingen.

4.2 Reelt et spørsmål om innskrenkende lovtolkning

Vurderingen av om debitor cessus' betalingsmislighold begrenser den rettslige adgangen til å motregne i medhold av gjeldsbrevloven § 26 må i tråd med alminnelig rettskildelære ta utgangspunkt i lovteksten.

Utgangspunktet etter ordlyden "på den tid" i gjeldsbrevloven § 26 er at debitor cessus kan misligholde seg til motregningsrett hvis motkravet forfaller før kunnskapstidspunktet.⁸³ Tar man utgangspunkt i eksempelet fra punkt 1.1, er det klart at motregningsvilkårene er oppfylt. For det første er det utvilsomt at B "vart eigar av [mot]kravet" før han "fekk veta om avhendinga", fordi B ble eier av motkravet før han fikk vite om cesjonen den 12. juni, jf. gjeldsbrevloven § 26. For det andre er det klart at motkravet var "forfalle på den tid", ettersom motkravet forfalt 10. juni, og B først fikk kunnskap om cesjonen 12. juni, jf. gjeldsbrevloven § 26.

Ettersom ordlyden i gjeldsbrevloven § 26 ikke stenger for at B kan motregne i misligholdstilfellene, må en eventuell begrensning i motregningsadgangen baseres på en

---

⁸¹ Se punkt 2.1.

⁸² Se punkt 1.2.

⁸³ Se punkt 3.4.3.

innskrenkende lovtolkning av gjeldsbrevloven § 26. Hvorvidt det er adgang til å tolke gjeldsbrevloven § 26 innskrenkende, må bero på om det foreligger tungtveiende rettskildemessige grunner for en innskrenkende lovtolkning som kan utledes fra andre rettskilder enn lovteksten selv.⁸⁴ Det er dermed begrensningene i B's motregningsrett – og ikke motregningsadgangen – som må begrunnes.⁸⁵

4.3 For- og etterarbeidene gir begrenset veiledning

Hensikten bak gjeldsbrevloven § 26 er ifølge gjeldsbrevlovens forarbeider at cedenten ikke skal kunne frata debitor cessus en berettiget motregningsforventning ved å overdra kravet til en tredjepart.⁸⁶ Når motkravet forfaller etter hovedkravet, må debitor cessus helt fra starten ha vært forberedt på å gjøre opp hovedkravet ved forfall, og han har dermed ikke hatt noen berettiget motregningsforventning.⁸⁷ Formålsangivelsen i forarbeidene kan dermed tale for at motregningsretten skal begrenses i misligholdstilfellene. Den rettskildemessige vekten til gjeldsbrevlovens forarbeider er imidlertid av de grunner som er nevnt i punkt 3.4.3 svekket. Gjeldsbrevlovens forarbeider kan derfor ikke med avgjørende vekt tilsi at motregningsadgangen skal begrenses som følge av misligholdet.

I forbindelse med vedtakelsen av dekningsloven § 8-1, drøftet det norske Konkurslovutvalget om mislighold av hovedkravet skulle begrense motregningsretten i konkurs.⁸⁸ På grunn av motstand fra svensk hold, avsto imidlertid utvalget fra å fremme et slikt lovforslag. Når lovgiver i forbindelse med dekningsloven har vært misligholdssituasjonen bevisst, men likevel har unnlatt å revidere gjeldsbrevloven § 26, kan lovgivers taushet tas til inntekt for at motregningsretten ikke skal begrenses i misligholdstilfellene.

Konkurslovutvalget forutsatte likevel at skyldneren vil ha motregningsrett *utenfor* konkurs, selv om den eventuelle motregningsretten oppnås ved mislighold.⁸⁹ Forarbeidene er imidlertid ikke tydelige på hvorvidt den forutsatte motregningsretten i misligholdstilfellene bare gjelder de alminnelige motregningsreglene, eller om det samme også må gjelde i relasjon til

---

⁸⁴ Monsen (2012) s. 114.

⁸⁵ Sæbø (2003) s. 123.

⁸⁶ NUT 1935:1 s. 48 og Sæbø (2003) s. 123.

⁸⁷ Ussing (1967) s. 330.

⁸⁸ NOU 1972:20 s. 331.

⁸⁹ Jf. forutsetningsvis NOU 1972:20 s. 330-331: "[i] praksis vil motregningen imidlertid ofte bli gjennomført ved at hovedfordringen blir misligholdt inntil motfordringen forfaller; da står to forfalte krav overfor hverandre, og motregning kan skje".

gjeldsbrevloven § 26. Det er nok likevel mest nærliggende å tolke forarbeidene slik at forutsetningen bare gjelder de alminnelige motregningsreglene, ettersom forarbeidene videre hevder at motregningsretten etter gjeldsbrevloven § 26 må begrenses i misligholdstilfellene.⁹⁰

Svakheten med nevnte forarbeider er at de ikke foretar noen grundig drøfting av misligholdets betydning for motregningsretten utenfor konkurs. Videre blir de fremtredende synspunktene i teorien oversett. Forarbeidenes faglige substans er dermed svekket. Det følger av alminnelig rettskildelære at forarbeidene til en lov ikke har større vekt ved tolkning av en annen lov enn den faglige substansen som forarbeidenes utsagn måtte ha i seg selv.⁹¹ Svakheten i forarbeidenes faglige substans vil derfor redusere uttalelsens rettskildemessige vekt.

Ettersom dekningslovens forarbeider er kommet til etter gjeldsbrevloven trådte i kraft, må dessuten disse betraktes som etterarbeider i relasjon til gjeldsbrevloven. Etterarbeider er utvilsomt en legitim argumentkilde i rettslig argumentasjon, men har likevel generelt liten rettskildemessig vekt.⁹² Konkurslovutvalgets uttalelser kan derfor bare i begrenset grad tale for å begrense motregningsretten ved betalingsmislighold.

Samlet må det dermed legges til grunn at for- og etterarbeidene gir begrenset veiledning for problemstillingen.

4.4 Rettspraksis som argument for å begrense motregningsretten

Hvilken betydning debitor cessus' mislighold av hovedkravet har for motregningsretten etter gjeldsbrevloven § 26, er ikke direkte behandlet av Høyesterett. Rettspraksis inneholder likevel uttalelser som indikerer at motregningsretten i større eller mindre utstrekning må begrenses ved mislighold.

I Nordea-dommen var spørsmålet om en bank kunne benytte sitt tilbakebetalingskrav av et gjeldsbrevlån til å motregne i konkursskyldnerens bankinnskudd. Dekningsloven § 8-1 var ikke til hinder for motregning. Spørsmålet var om det faktum at det var tatt utleggspant i bankinnskuddet hindret banken fra å motregne. Under henvisning til panteloven § 5-7 femte

---

⁹⁰ Se NOU 1972:20 s. 331: "[...] ifølge gbl. § 26 avskjæres motregning hvis hovedkravet blir overført til tredjemann før motkravets forfallstid".

⁹¹ Se Nygaard (2004) s. 196.

⁹² Monsen (2012) s. 35.

ledd annet punktum, ble det lagt til grunn at spørsmålet måtte løses etter gjeldsbrevloven § 26. Høyesterett uttalte at:

Hva som ligger i at et krav er «forfalt», kan variere. Som fremholdt av Hagstrøm, Obligasjonsrett, 2. utgave 2011, side 225 må betydningen i den enkelte lovbestemmelse klarlegges ved konkret tolking. Når det nærmere innholdet i forfallsbegrepet i gjeldsbrevloven § 26 skal fastlegges, må bakgrunnen for begrensningen i motregningsretten – å unngå at kreditor ved eget mislighold kommer i motregningsposisjon – stå sentralt [...].⁹³

Uttalelsen om "å unngå at kreditor ved eget mislighold kommer i motregningsposisjon" kan vanskelig forstås på annen måte enn at Høyesterett har ment at motregningsadgangen må begrenses i misligholdstilfellene.

Også i svensk rettspraksis har misligholdets betydning for motregningsadgangen vært drøftet. I NJA 1995 s. 356 fremholdt Högsta Domstolen at mislighold bør vektlegges i retning av å begrense motregningsretten når denne fordrer "[...] omständigheter som kommer i konflikt med det allmänna civilrättsliga regelsystemet". Henvisningen til det allmenne sivilrettslige regelsystemet sikter etter alt å dømme til det grunnleggende prinsippet om betaling ved forfall.⁹⁴ Når B misligholder hovedkravet, vil han ikke betale ved forfall. Anerkjennelse av motregningsrett for B ved eget betalingsmislighold vil dermed etterlate han i en bedre situasjon enn dersom han hadde fulgt det allmenne sivilrettslige regelsystemet om betaling ved forfall. Dommen kan etter dette tas til inntekt for at motregningsadgangen begrenses ved betalingsmislighold.

4.5 En parallell til rettsmisbrukslæren?

I teorien har det vært fremholdt som mulig at en eventuell konklusjon om å begrense motregningsretten ved mislighold kan støttes på den såkalte rettsmisbrukslæren.⁹⁵ Noen inngående drøfting av rettsmisbrukslærens overføringsverdi til misligholdstilfellene synes likevel ikke å være foretatt. Etter mitt syn er det derfor prinsipielt interessant å vurdere om, og i så fall i hvilken grad, rettsmisbrukslæren kan bidra til å begrunne en eventuell konklusjon om at motregningsadgangen må begrenses ved debitor cessus' betalingsmislighold.

---

⁹³ Rt. 2014 s. 883, avsnitt (39).

⁹⁴ Se i samme retning Sæbø (2003) s. 307.

⁹⁵ Se Sæbø (2003) s. 309, med videre henvisning til Augdahl (1978) s. 83.

Rettsmisbrukslæren har røtter helt tilbake til romerretten, og det er i dag ansett som sikker rett at adgangen til å motregne kan begrenses som følge av rettsmisbruk.⁹⁶ Læren kommer kanskje klarest til uttrykk i Rt. 2008 s. 385, hvor Høyesterett uttalte at "[d]et er [...] bred enighet om at motregning kan bli nektet for å hindre rettsmisbruk" (avsnitt 92). Uttalelsen er senere gjentatt i lagmannsrettspraksis.⁹⁷ For eksempel aktualiseres læren dersom B, som har et krav mot A, stjeler en gjenstand som tilhører A og erklærer motregning i A's krav på tilbakeføring eller erstatning.⁹⁸

Augdahl har forklart rettsmisbrukslæren med at motregningsrett må begrenses "[...] hvor den kan føre til at man lukrerer på egen urettmessige og utilbørlige atferd overfor den annen part".⁹⁹ Den som er ansvarlig for et rettsbrudd skal ikke tilkjennes en bedre rettighet (motregning) enn han ellers ville hatt dersom han ikke hadde begått rettsbruddet (ordinær betaling). Rettsmisbrukslæren hviler dermed på en betraktning om at rettsstaten ikke skal stimulere til rettsmisbruk. Tanken er at rettsordenen ikke skal premiere handlinger som bryter med alminnelig anerkjente og etablerte verdier i vårt rettssystem.

Spørsmålet i det følgende er om karakteristikken rettsmisbruk er treffende også når B – enten forsettlig eller som følge av svak likviditet – har misligholdt hovedkravet og erklærer motregning overfor C i medhold av gjeldsbrevloven § 26. Bakgrunnen for spørsmålet er at dersom betalingsmislighold har klare likhetstrekk med rettsmisbrukstilfellene, vil en eventuell konklusjon om å begrense motregningsadgangen ved betalingsmislighold kunne støttes på rettsmisbrukslæren.

I kjernen av rettsmisbrukslæren ligger de tilfeller hvor motregningsretten oppnås ved straffbare handlinger eller erstatningsbetingende skadevoldende handlinger.¹⁰⁰ Mislighold av pengekrav faller ikke inn under disse kjernetilfellene, fordi betalingsmislighold ikke direkte har verken en strafferettslig eller erstatningsbetingende karakter. I motsetning til straffbare handlinger, vil betalingsmislighold ikke volde skade på kollektive rettsgoder eller noens fysiske integritet, noe som tilsier at det ikke vil virke støtende å anerkjenne motregningsrett

---

⁹⁶ Sæbø (2003) s. 297.

⁹⁷ RG-2009-1578 (Borgarting lagmannsrett).

⁹⁸ Sæbø (2003) s. 297.

⁹⁹ Augdahl (1978) s. 83.

¹⁰⁰ Lindskog (1993) s. 275-276 og Augdahl (1978) s. 83.

ved betalingsmislighold. Denne forskjellen kan tilsi karakteristikken rettsmisbruk ikke er særlig treffende for betalingsmislighold, og at motregningsretten ikke skal begrenses.

Straffbare handlinger og betalingsmislighold har likevel til felles at det vil virke forebyggende å begrense motregningsretten. Forebyggingen ligger i at man, ved å begrense motregningsretten, vil frata debitor cessus det økonomiske incentivet til å begå straffbare handlinger eller misligholde hovedkravet. Prevensjonshensyn tilsier derfor at de betraktninger som ligger bak rettsmisbrukslæren også gjør seg gjeldende ved betalingsmislighold, og taler for at karakteristikken rettsmisbruk er treffende også for betalingsmislighold.

Etter rettsmisbrukslæren vil også skadevoldende handlinger normalt medføre at motregningsretten begrenses. Selv om økonomisk vinning normalt ikke står i fokus for skadevoldende handlinger, blir skadevoldende handlinger likevel sidestilt med straffbare handlinger, fordi en skyldner ellers vil kunne la seg friste til å volde skade for å havne i motregningsposisjon.¹⁰¹ I motsetning til skadevoldende handlinger, vil ofte betalingsmislighold være økonomisk motivert. Debitor cessus vil gjerne misligholde hovedkravet med sikte på å oppnå dekning gjennom motregning, for eksempel fordi skyldneren har svak betalingsevne. Denne forskjellen mellom skadevoldende handlinger og mislighold taler mot at karakteristikken rettsmisbruk er treffende for betalingsmislighold.

I svensk teori er det likevel tatt til orde for at forsettlig kontraktsbrudd må likestilles med skadevoldende handlinger.¹⁰² Begrunnelsen er at det neppe vil være likegyldig for rettssystemet om en kontraherende part oppfylder in natura i henhold til kontrakten eller betaler erstatning. Et samfunn hvor partene ikke oppfyller sine kontraktsrettslige forpliktelser, ville raskt stagnere. Overført til misligholdsspørsmålet, kan det hevdes at rettssystemet neppe vil være likegyldig til om skyldneren betaler til avtalt tidspunkt eller motregner på et senere tidspunkt med tillegg av forsinkelsesrenter. Hensynet til å sørge for at partene oppfyller sine betalingsforpliktelser slik disse er inngått er dermed et argument for at karakteristikken rettsmisbruk er treffende for betalingsmislighold.

I et tilfelle hvor debitor cessus har misligholdt hovedkravet for å komme i motregningsposisjon vil det dessuten være nærliggende å benytte karakteristikken rettsmisbruk, fordi det vil fremstå som en premiering av debitor cessus' mislighold dersom han

---

¹⁰¹ Lindskog (1993) s. 276.

¹⁰² Sigeman (1967) s. 188-189.

innvilges motregningsrett. Som nevnt i punkt 1.2, risikerer B etter de ordinære betalingsreglene å stå uten dekning for motkravet når motkravet forfaller etter hovedkravet. Dersom B kan motregne i misligholdstilfellene vil han dermed få en bedre rett enn etter de ordinære betalingsreglene, fordi han da vil få dekning for motkravet likevel. Sagt med Augdahls ord vil B lukrere "[...] på egen urettmessige og utilbørlige atferd overfor den annen part".¹⁰³

Min vurdering er etter dette at en eventuell konklusjon om å begrense debitor cessus' motregningsrett etter gjeldsbrevloven § 26 i misligholdstilfellene langt på vei kan støttes på de betraktninger som ligger bak rettsmisbrukslæren.

4.6 Forsinkelsesrenters preventive effekt

Et argument mot å begrense motregningsretten i misligholdstilfeller, er at misligholdet vil utløse forsinkelsesrenter. Tanken er at misligholdsproblemstillingen sjelden eller aldri vil oppstå, fordi forsinkelsesrentene har en preventiv effekt. Den preventive effekten er ment å ligge i at debitor cessus vil avspises med forsinkelsesrenter dersom han forhaler oppgjøret ved å misligholde hovedkravet. Standpunktet har i teorien vært fremholdt av Arnholm¹⁰⁴ og Bergsåker.¹⁰⁵ I svensk teori har også Rodhe lagt til grunn at debitor cessus' mislighold "[...] icke [er til] hinder för honom att kvitta".¹⁰⁶

Forsinkelsesrenter er renter som etter forsinkelsesrenteloven¹⁰⁷ påløper under betalingsmislighold. Det følger av forsinkelsesrenteloven § 2 første ledd at fordringshaver kan kreve forsinkelsesrenter når kravet "ikke innfris ved forfall". Det er klart at hovedkravet "ikke innfris ved forfall" dersom motkravet forfaller etter hovedkravet og B unnlater å innfri hovedkravet rettidig fordi han ønsker å innfri hovedkravet ved motregning når motkravet forfaller. Misligholdet utløser dermed forsinkelsesrenter, jf. forsinkelsesrenteloven § 2.

Et sentralt spørsmål er likevel om forsinkelsesrentene vil ha en så sterk preventiv effekt at renteinstituttet kan begrunne at motregningsretten etter gjeldsbrevloven § 26 skal bestå fullt

---

¹⁰³ Augdahl (1978) s. 83.

¹⁰⁴ Arnholm (1939) s. 31.

¹⁰⁵ Bergsåker (2019) s. 239.

¹⁰⁶ Se Rodhe (1956) s. 61 og Rodhe (1986) s. 50.

¹⁰⁷ Lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling (forsinkelsesrenteloven).

ut, selv om debitor cessus misligholder hovedkravet. Vurderingen av forsinkelsesrenters preventive effekt må ta utgangspunkt i formålet bak, og effekten av, forsinkelsesrenter.

Det følger av forsinkelsesrenteforskriften¹⁰⁸ § 1 at forsinkelsesrenten er 8% per anno. Innskuddsrenten er på sin side langt lavere enn dette. At forsinkelsesrenten er betydelig høyere enn innskuddsrenten tilsier at den økonomiske belastningen av forsinkelsesrentene er større enn den økonomiske belastningen ved å innfri forfalt gjeld, fordi debitor cessus ved betalingsmislighold vil motta en lav innskuddsrente på pengene som skulle vært brukt til å betjene hovedkravet, samtidig som han må betale en høy forsinkelsesrente. Forsinkelsesrenter vil dermed i utgangspunktet gi debitor cessus et økonomisk incentiv til å innfri gjelden ved forfall og avstå fra mislighold.

Ved motregning vil imidlertid forsinkelsesrentenes preventive effekt variere med omfanget av det utestående motkravet. Dersom motkravets pålydende er svært høyt, vil den økonomiske belastningen av forsinkelsesrenter være lavere enn den økonomiske belastningen ved ikke å få motkravet oppfylt i det hele tatt. Som nevnt i punkt 1.2, vil for eksempel B kunne risikere å ikke få innfridd sitt motkrav i det hele tatt dersom A har svekket betalingsevne og står i fare for å gå konkurs. Ved en eventuell insolvensbehandling ville B måttet stille seg i kø med konkursskyldnerens øvrige kreditorer, og B kunne da risikere å ikke få dekket motkravet overhodet. Er motkravet på 1 milliard kroner vil B kanskje være villig til å misligholde hovedkravet i ett år, betale 80 millioner kroner i forsinkelsesrenter, og bruke motkravet til å motregne overfor C når dette senere forfaller. Den økonomiske belastningen av forsinkelsesrenter blir da mindre enn den økonomiske belastningen ved å innfri forfalt gjeld, fordi alternativet til å betale forsinkelsesrenter ville vært å ikke få dekning for motkravet i det hele tatt.

For at den misligholdsforebyggende effekten bak forsinkelsesrenter skal være effektiv, må altså den økonomiske belastningen av forsinkelsesrentene være større enn den økonomiske belastningen som debitor cessus utsettes for med å betale ved forfall. Blir den økonomiske belastningen av forsinkelsesrenter lik eller mindre enn den økonomiske belastningen ved å innfri forfalt gjeld, ligger det ingen betalingsstimulans i forsinkelsesrenter, og det vil kunne lønne seg for debitor cessus å misligholde forfalt gjeld.¹⁰⁹ Den varierende prevensjonseffekten

---

¹⁰⁸ Forskrift 17. desember 2020 nr. 2954 om forsinkelsesrente og kompensasjon for inndrivelseskostnader (forsinkelsesrenteforskriften).

¹⁰⁹ Bergsåker (2019) s. 163.

bak forsinkelsesrenteinstituttet kan derfor vanskelig forsvare at debitor cessus' motregningsrett etter gjeldsbrevloven § 26 skal bestå fullt ut i misligholdstilfellene.

4.7 Oppsummerende vurdering

Sammenfatningsvis må det legges til grunn at ordlyden i gjeldsbrevloven § 26 ikke er til hinder for å motregne i misligholdstilfellene dersom motkravet forfaller etter hovedkravet, men før kunnskapstidspunktet. Både norsk og svensk rettspraksis inneholder imidlertid uttalelser som klart gir uttrykk for motvilje til å innrømme motregningsrett når denne fordrer betalingsmislighold. Langt på vei vil også en konklusjon om å begrense motregningsretten ved betalingsmislighold kunne støttes på rettsmisbrukslæren. Normalt vil riktignok forsinkelsesrentenes preventive effekt motvirke at misligholdssituasjonen oppstår, men når situasjonen først oppstår vil den preventive effekten varierer med motkravets pålydende. Prevensjonseffekten kan derfor ikke alene begrunne at motregningsretten skal bestå uavkortet ved betalingsmislighold.

På denne bakgrunn må det legges til grunn at det foreligger tungtveiende rettskildemessige grunner for å tolke gjeldsbrevloven § 26 innskrenkende. Motregningsretten etter gjeldsbrevloven § 26 må dermed i alle fall i en viss utstrekning begrenses ved debitor cessus' betalingsmislighold. I hvilket *omfang* motregningsretten må begrenses, drøftes nedenfor i punkt 5.

5 I hvilke tilfeller av mislighold skal eventuelt motregningsretten begrenses?

5.1 Innledning

Misligholdsbegrepet dekker et bredt spekter av tilfeller. Selv om motregningsretten etter gjeldsbrevloven § 26 i alle fall i en viss utstrekning må begrenses ved betalingsmislighold, er det ikke dermed gitt *i hvilke tilfeller* av betalingsmislighold at motregningsretten skal begrenses. Som nevnt avslutningsvis i punkt 4, er dette i realiteten et spørsmål om i hvilket omfang motregningsretten skal begrenses som følge av misligholdet.

I hvilket omfang motregningsretten skal begrenses, er ikke løst i gjeldsbrevloven § 26 og er ikke besvart i rettspraksis. Heller ikke den rettsvitenskapelige litteraturen etterlater noe entydig svar på spørsmålet. Det kan likevel skisseres tre alternative standpunkter når det gjelder misligholdets betydning for motregningsretten.

Det første standpunktet er å avskjære motregningsretten når debitor cessus forsettlig har misligholdt hovedkravet. Dersom det kan påvises at debitor cessus forsettlig har misligholdt hovedkravet, skal motregningsretten avskjæres. Er misligholdet ikke forsettlig, består motregningsretten uavkortet. I teorien har dette standpunktet vært fremholdt av blant annet Augdahl¹¹⁰ og Hagstrøm.¹¹¹ Hva som nærmere ligger i forsettskravet har likevel ikke vært drøftet i teorien. I punkt 5.2 vil jeg derfor drøfte hvordan et eventuelt forsettskrav må forstås i relasjon til gjeldsbrevloven § 26, og om standpunktet kan anses som gjeldende rett.

Det andre standpunktet er å avskjære motregningsretten der misligholdet etter en konkret helhetsvurdering må anses utilbørlig. Vurderingen av om misligholdet kan betegnes som utilbørlig må bero på en helhetlig og skjønsmessig vurdering. Sentrale vurderingsmomenter i utilbørlig-vurderingen kan for eksempel være om, og i så fall med hvilken intensitet, partene har forespurt betaling, tidsavstanden mellom kravenes respektive forfallstidspunkt, og om debitor cessus har handlet forsettlig. Terskelen for utilbørlighet må, i tråd med de forfekte

---

¹¹⁰ Augdahl (1978) s. 83.

¹¹¹ Hagstrøm (2011) s. 753.

syn i teorien, settes høyt.¹¹² Standpunktet har i svensk teori vært fremholdt av Lindskog, og det norske Konkurslovutvalget drøftet, men unnlot å fremme, et slikt lovforslag.¹¹³

Forskjellen mellom å avskjære motregningsretten ved utilbørlig og forsettlig mislighold er ikke så stor. Felles for både forsettsvurderingen og utilbørlighetsvurderingen, er at man ser på graden av klander hos debitor cessus. Reelt synes forskjellen å ligge i at mens Lindskogs forslag oppstiller "utilbørlig" som vurderingstema, hvorunder forsett kan inngå som ett av flere vurderingsmomenter, innebærer forsettsvurderingen en snevrere vurdering, hvor det utelukkende ses hen til debitor cessus' subjektive motivasjon for misligholdet. Av de grunner som er nevnt, vil argumentene for og mot å begrense motregningsretten ved forsettlig eller utilbørlig betalingsmislighold i det alt vesentlige sammenfalle. I den videre fremstillingen vil derfor de to standpunktene behandles samlet i punkt 5.2.

Det neste standpunktet er å oppstille et generelt motregningsforbud ved betalingsmislighold. Med generelt motregningsforbud menes at retten til å motregne med overdratte krav i medhold av gjeldsbrevloven § 26 avskjæres i alle tilfeller av betalingsmislighold, uavhengig av årsaken til misligholdet. Løsningen har i juridisk teori vært fremholdt av Sæbø¹¹⁴ og Brækhus.¹¹⁵

Fremstillingen vil i det følgende drøfte hvilket av disse to standpunktene som må legges til grunn som gjeldende rett. Gjennom å se standpunktene opp mot de relevante rettskildene på området, vil det forsøksvis oppstilles noen retningslinjer for i hvilke tilfeller motregningsretten må avskjæres som følge av debitor cessus' mislighold.

---

¹¹² Sæbø (2003) s. 301.

¹¹³ Lindskog (1993) s. 288, jf. NOU 1972:20 s. 331.

¹¹⁴ Sæbø (2003) s. 310.

¹¹⁵ Brækhus (1970) s. 216.

5.2 Begrenses motregningsretten bare ved forsettlig eller utilbørlig mislighold?

Ettersom ordlyden i gjeldsbrevloven § 26 ikke stenger for motregning med et misligholdt hovedkrav som forfaller før motkravet, gir lovens ordlyd ingen direkte veiledning for spørsmålet om i hvilke tilfeller motregningsretten skal begrenses som følge av debitor cessus' betalingsmislighold.¹¹⁶

En regel hvor motregningsretten bare avskjæres ved forsettlig eller utilbørlig mislighold vil bidra til å ivareta formålet bak gjeldsbrevloven § 26 om å beskytte debitor cessus' berettigede motregningsforventning, fordi debitor cessus bare vil innrømmes motregningsrett dersom han er aktsomt uvitende om cesjonen. Formålet bak gjeldsbrevloven § 26 er dermed et argument for å bare avskjære motregningsretten dersom misligholdet er forsettlig eller utilbørlig fremkalt.

Et argument mot å avskjære motregningsretten ved forsettlig eller utilbørlig betalingsmislighold, er at det i noen tilfeller vil stride med den deklarasjoniske hovedregelen om betaling ved forfall i gjeldsbrevloven § 5. Avskjæres motregningsretten bare dersom debitor cessus har opptrådt forsettlig eller utilbørlig, vil han i noen tilfeller innrømmes motregningsrett selv om han bryter betalingsplikten ved forfall. Hensynet til å sikre sammenheng mellom de ordinære betalingsreglene og motregningsreglene taler derfor mot en slik løsning.

På den annen side vil det samsvare med målsetningen bak rettsmisbrukslæren dersom motregningsretten avskjæres ved forsettlig eller utilbørlig mislighold. Målsetningen bak rettsmisbrukslæren er, som drøftet i punkt 4.5, å hindre at rettsmisbruk premieres. Hvis debitor cessus innrømmes motregningsrett som følge av eget mislighold, vil skyldnerens mislighold premieres, fordi han kan oppnå en bedre rett i form av motregning dersom han misligholder hovedkravet. Hensynet til å forhindre premiering av betalingsmislighold taler dermed for å avskjære motregningsretten ved forsettlig eller utilbørlig mislighold.

Dommen i RG-2000-957, som direkte gjaldt motregning i konkurs, synes å trekke i samme retning. Borgarting lagmannsrett uttalte blant annet at det "[...] kan ikke være slik at rettsordenen inviterer til mislighold, noe som ville være tilfelle dersom forsettlig mislighold

---

¹¹⁶ Se punkt 3.4.3.

senere kunne gi adgang til motregning". Under henvisning til Augdahl uttaler lagmannsretten at det "[...] ville være i strid med et grunnvilkår i obligasjonsretten generelt om motregningsretten skulle føre til at man tjener på sin egen urettmessige adferd overfor den annen part". Ettersom uttalelsen er generell i sin form vil den, til tross for at dommen direkte omhandler motregning i konkurs, også måtte vektlegges i relasjon til gjeldsbrevloven § 26, dog med de begrensninger som følger av at det er en lagmannsrettsdom. Underrettspraksis er dermed et argument for å avskjære motregningsretten ved forsettlig eller utilbørlig mislighold.

Den kanskje mest vektige innvendingen mot å operere med et forsettskrav, er at motregningsreglene ikke har et lovfestet forsettskrav. Rettskildematerialet for en eventuell forsettsvurdering er forholdsvis sparsomt, og rettsanvenderen vil måtte foreta en forsettsvurdering uten klare retningslinjer. Forsettsvurderingen vil dermed kunne inkludere et kompliserende element i rettsanvendelsen. Rettstekniske hensyn er derfor et tungtveiende argument mot å avskjære motregningsretten ved forsettlig mislighold.

Begrepet "forsett" er likevel et juridisk begrep, og er ikke fremmed i norsk privatrett. Det følger av skadeserstatningsloven¹¹⁷ § 3-5 at den som "forsettlig" har voldt skade på person må betale erstatning for skade av ikke-økonomisk art.

I det følgende vil jeg vurdere om det kan være grunnlag for å benytte forsettskravet i skadeserstatningsloven § 3-5 som en veiledende rettesnor for et eventuelt forsettskrav etter gjeldsbrevloven § 26, slik at regelen blir retts teknisk enklere å anvende.

Overordnet sett kan det kommenteres at oppreisningserstatning etter skadeserstatningsloven § 3-5 normalt blir krevd for ikke-økonomisk skade som typisk er foranlediget av straffbare forhold, mens gjeldsbrevloven § 26 er en formuerettslig oppgjørsregel. I utgangspunktet kunne reglenes virkeområde være et argument mot å benytte førstnevnte som en rettesnor for et eventuelt forsettskrav etter sistnevnte. Likevel er skadeserstatningsloven § 3-5 en privatrettslig regel med et forsettskrav. Motregning i medhold av gjeldsbrevloven § 26 er, på samme måte som oppreisningsregelen, også en privatrettslig regel hvor det kan diskuteres om det gjelder et forsettskrav. Rettsområdet kan derfor i seg selv neppe være til hinder for at forsettskravet i skadeserstatningsloven § 3-5 benyttes som en veiledende rettesnor for gjeldsbrevloven § 26.

---

¹¹⁷ Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeserstatningsloven).

Forsettskravet i skadeserstatningsloven § 3-5 skal etter sikker rett forstås på samme måte som det strafferettslige forsettskravet. På samme måte som i strafferetten, er vurderingstemaet for forsettsvurderingen etter skadeserstatningsloven om skadevolder:

[...] på det kritiske tidspunkt *hadde* kunnskap om den relevante situasjonen og innsikt i kva som ville fylgja av hans handlemåte, og likevel handla som han gjorde. Om han *ikkje* faktisk hadde slik kunnskap og innsikt, går han altså fri skyldansvar for forsett.¹¹⁸

Terskelen for å påvise forsett etter skadeserstatningsloven § 3-5 er altså høy, fordi gjerningsmannen må ha hatt kunnskap om den relevante situasjonen og visst eller påregnet at skaden ville skje, og likevel valgt å ikke handle annerledes. Overføres denne høye terskelen til gjeldsbrevloven § 26, vil motregningsrett måtte innvilges i mange ulikartede tilfeller av betalingsmislighold, fordi debitor cessus må ha hatt kunnskap om at hovedkravet er overdratt og visst eller påregnet at misligholdet ville skje, og likevel valgt å misligholde hovedkravet for å miste motregningsretten. Resultatet av en slik terskel, er at motregningsretten kan bli svært vid. Risikoen for en svært vid motregningsadgang ved betalingsmislighold taler derfor relativt tungt mot å benytte forsettskravet i skadeserstatningsloven § 3-5 som en veiledende rettesnor etter gjeldsbrevloven § 26.

Innenfor den formuerettslige lovgivningen synes dessuten skadeserstatningsloven å være relativt alene om å inneholde et forsettskrav,¹¹⁹ mens blant annet dekningsloven,¹²⁰ konkursloven,¹²¹ tvangsfullbyrdsloven,¹²² arbeidsmiljøloven¹²³ og verdipapirhandeloven¹²⁴ inneholder regler med et utilbørighetsvilkår. Det kan dermed argumenteres for at utilbørighetsvilkåret er mer formuerettslig kjent og et bedre egnet avgrensingskriterium enn forsettsvilkåret dersom man først skal legge til grunn en avgrensning langs disse linjer.

Vurderingen av om debitor cessus forsettlig eller utilbørilig har misligholdt hovedkravet fordrer likevel en helhetlig og konkret vurdering av debitor cessus' motivasjon for å

---

¹¹⁸ Nygaard (2007) s. 209 (kursiv i original).

¹¹⁹ Se likevel tvangsfullbyrdsloven § 8-22, som også inneholder et forsettskrav.

¹²⁰ Dekningsloven § 2-7 siste ledd og § 5-9 første ledd.

¹²¹ Lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) § 154 sjette ledd.

¹²² Tvangsfullbyrdsloven § 6-6 fjerde ledd og § 11-62 første ledd.

¹²³ Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) § 2 A-4 annet ledd bokstav b) og § 4-3 nr. 3.

¹²⁴ Lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandeloven) § 9-10 første ledd, § 11-7 annet ledd og § 14-5 første ledd.

misligholde hovedkravet. For sakens parter vil en slik regel bidra til svekket rettssikkerhet, fordi partene vanskelig kan foreta de konkrete helhetsvurderingene på egenhånd uten å bringe saken inn for domstolene. Regelen blir dermed prosessdrivende, og prosessøkonomiske hensyn vil være et relativt viktig argument mot å operere med en forsetts- eller utilbørighetsnorm.

Til argumentet om at det vil kunne virke prosessdrivende å avskjære motregningsretten ved forsettlig eller utilbørlig betalingsmislighold, kan det innvendes at pengekravsretten inneholder flere skjønsmessige regler som vanskelig kan praktiseres av sakens parter uten domstolenes hjelp. Et eksempel er blant annet den ulovfestede læren om *condictio indebiti*, som etter Rt. 1985 s. 290 (Birgo-dommen) legger opp til at "[...] hvert tilfelle skal vurderes konkret og under hensyn til rimelighet".¹²⁵ Etter min vurdering kan derfor ikke prosessøkonomiske hensyn med avgjørende vekt tale mot å operere med et forsetts- eller utilbørighetsvilkår.

Likevel kan motregningsoppgjøret, når det står og faller på hvorvidt B forsettlig eller utilbørlig har misligholdt hovedkravet, bli en langvarig prosess. I påvente av at motregningsspørsmålet endelig avklares, vil pengene forbli hos hver av de respektive partene i motregningsoppgjøret. Motregningsinstituttet vil i slike tilfeller virke samfunnsøkonomisk ugunstig og hemmende for omsetningslivet, fordi kapitalen som låses i påvente av endelig oppgjør ikke vil kunne benyttes til andre investeringer. Omsetningshensyn taler derfor mot å avskjære motregningsretten ved forsettlig eller utilbørlig betalingsmislighold.

Når pengekrav gjøres opp ved motregning, vil dessuten prosessinitiativet snus. Mens det ved ordinær betaling er kreditor for (mot)kravet, det vil si debitor cessus, som må initiere rettslige skritt for å inndrive sitt utestående krav, vil prosessinitiativet ved motregning veltes over på cesjonaren.¹²⁶ Det er eventuelt cesjonaren som må gå til søksmål for å bevise at debitor cessus forsettlig eller utilbørlig har misligholdt hovedkravet, og dermed veltes også en stor bevisbyrde over på den som motsetter seg motregningsoppgjøret. Alminnelige bevisbyrderegler vil derfor være et ytterligere argument mot å avskjære motregningsretten bare ved forsettlig eller utilbørlig mislighold.

---

¹²⁵ Rt. 1985 s. 290 (s. 294).

¹²⁶ Torvund (1997) s. 80.

5.3 Oppstilles det et generelt motregningsforbud ved mislighold?

Spørsmålet som drøftes i det følgende er om det må oppstilles et generelt motregningsforbud ved betalingsmislighold.

Ettersom gjeldsbrevloven § 26 er taus om misligholdets betydning for motregningsretten, kan et generelt motregningsforbud ikke direkte støttes på lovens ordlyd. Et generelt motregningsforbud kan likevel hevdes å møte noe større motstand i møte med lovens ordlyd enn avskjæring ved forsettlig eller utilbørlig mislighold, fordi et generelt motregningsforbud vil innebære en absolutt og ulovfestet begrensning i motregningsretten. Denne absolutte og ulovfestede begrensningen vil rekke lenger enn dersom motregningsretten bare begrenses i visse tilfeller, slik som ved forsettlig eller utilbørlig mislighold.

Nordea-dommens uttalelse om å forhindre at debitor cessus ved eget mislighold skaffer seg oppgjør gjennom motregning synes å være et relativt viktig argument i retning av et generelt motregningsforbud.¹²⁷ Et generelt motregningsforbud vil dessuten sikre fullt samsvar mellom gjeldsbrevloven § 5 og § 26. Grunnen er at skyldnerens oppfordring til å betale ved forfall vil opprettholdes, ettersom debitor cessus da ikke vil innvilges motregningsrett etter gjeldsbrevloven § 26 dersom han bryter plikten etter gjeldsbrevloven § 5 til å betale ved forfall.

Videre er det interessant å vurdere i hvilken grad et generelt motregningsforbud vil sørge for koherens mellom motregningsreglene i og utenfor konkurs. Utgangspunktet i konkurs er ifølge dekningsloven § 8-1 første ledd, jf. annet ledd første punktum at B's motregningsrett utenfor konkurs videreføres i konkurs.¹²⁸ Det betyr at motregningsretten etter gjeldsbrevloven § 26 normalt videreføres i konkurs. Som drøftet i punkt 4, må det legges til grunn at motregningsretten etter gjeldsbrevloven § 26 i alle fall i en viss utstrekning må begrenses i misligholdstilfellene. Tilsynelatende vil dermed et generelt motregningsforbud harmonere best med motregningsreglene i konkurs.

Det følger imidlertid av dekningsloven § 8-1 annet ledd annet punktum at det ikke utelukker motregning at motkravet forfaller etter hovedkravet. Fordringshaveren kan motregne når

---

¹²⁷ Se punkt 4.4.

¹²⁸ Jf. eksempelvis NOU 1972:20 s. 330; Rt. 1992 s. 1474 (s. 1478) og Sæbø (2003) s. 454.

begge kravene forfaller før boåpningen, selv om hovedkravet forfaller før motkravet.¹²⁹ Videre kan fordringshaver motregne når begge kravene forfaller etter boåpningen.¹³⁰ Følgelig vil fordringshaveren kunne motregne selv om han må misligholde hovedkravet for å komme i motregningsposisjon.¹³¹ I utgangspunktet taler dermed koherensbetraktninger mot et generelt motregningsforbud utenfor konkurs.

Begrunnelsen for dekningslovens utvidede motregningsrett når motkravet forfaller etter hovedkravet, er imidlertid særegen for konkurssituasjonen. Årsaken til den utvidede motregningsretten er ifølge forarbeidene at motkravets forfallstid ofte blir fremskutt når skyldneren går konkurs.¹³² Når motkravets forfallstid blir fremskutt, vil skyldneren gjerne ikke måtte misligholde hovedkravet for å komme i motregningsposisjon. Lovgiver synes dermed ikke i konkurssituasjonen å ha legitimert motregning i misligholdstilfeller. Koherensbetraktninger kan dermed ikke med avgjørende vekt tale mot et generelt motregningsforbud etter gjeldsbrevloven § 26 i misligholdstilfellene.

Den utvidede motregningsretten etter dekningsloven § 8-1 annet ledd annet punktum begrenses dessuten av tredje punktum. Av tredje punktum fremgår det at motregning ikke kan kreves hvis hovedkravet forfaller før boåpningen og motkravet forfaller "etter dette tidspunkt". Ordlyden "etter dette tidspunkt" innebærer at motregning avskjæres dersom hovedkravet misligholdes frem til motkravet forfaller etter boåpningen. Langt på vei vil det derfor også i konkurs gjelde et – om ikke generelt – motregningsforbud ved mislighold av hovedkravet.

Det fremgår videre av forarbeidene til dekningsloven § 8-1 annet ledd tredje punktum at:

Forbeholdet i tredje punktum innebærer en viktig begrensning av hovedregelen. Hvis hovedfordringen forfaller før bo-åpningen (og før motfordringen), vil en adgang til å motregne bety en sterk premiering av den solvente parts mislighold av sin betalingsplikt, og gjøre det vanskelig for en økonomisk svakt stillet kreditor å få inn forfalte tilgodehavender fra skyldnere som kreditor selv har en langsiktig forpliktelse overfor.¹³³

---

¹²⁹ Imidlertid foreligger det en rekke innvendinger til B's motregningsrett overfor konkursboet i et slikt tilfelle, se eksempelvis Sæbø (2003) s. 474-475 og Andenæs (2009) s. 235.

¹³⁰ Se tilsvarende tolkning i Sæbø (2003) s. 471-472 og illustrerende eksempel i Andenæs (2009) s. 234.

¹³¹ Jf. også Andenæs (2009) s. 235.

¹³² NOU 1972:20 s. 331.

¹³³ NOU 1972:20 s. 331.

Motregningsforbudet når motkravet forfaller etter boåpningen bygger altså på en tanke om at fordringshaveren ikke skal profitere på eget mislighold. Konkurslovutvalget anså det derfor som prinsipielt riktig å oppstille et generelt motregningsforbud ved mislighold i konkurs.¹³⁴ Lovforslaget strandet imidlertid på motstand fra svensk hold, selv om Sverige i dag synes å operere med nettopp et slikt generelt motregningsforbud.¹³⁵ Betrakningen om å unngå premiering av debitor cessus' mislighold vil stå like sentralt utenfor konkurs, og taler for et generelt motregningsforbud også etter gjeldsbrevloven § 26.

Innvendingen til et generelt motregningsforbud, er at regelen vil kunne fremstå mindre rimelig i enkelte tilfeller. For eksempel kan en debitor cessus med svak betalingsevne ha misligholdt hovedkravet, til tross for at han har gjort alt i sin makt for å bedre egen likviditet. Misligholdet vil da ikke være motivert av en målsetning om å utnytte motregningsinstituttet til egen fordel. I forlengelsen av dette kan det vises til at så lenge debitor cessus ikke har hatt et mål om å "misligholde seg til motregningsrett", vil det for debitor cessus i alle fall ha en viss preventiv effekt at han må betale forsinkelsesrenter som følge av eget betalingsmislighold.

Uansett årsak til misligholdet, kan det likevel ikke hevdes at et motregningsforbud blir urimelig for debitor cessus. Som drøftet i punkt 2.2.3, er motregningsretten i gjeldsbrevloven § 26 begrunnet i sikkerhetshensynet. Sikkerhetshensynet kommer i forarbeidene til uttrykk gjennom en uttalelse om at regelen er ment å verne debitor cessus' berettigede motregningsforventning. Dersom motkravet forfaller etter hovedkravet, vil debitor cessus aldri ha hatt en slik berettiget motregningsforventning, fordi han har måttet være forberedt på å gjøre opp for seg når hovedkravet forfaller. Det kan da ikke være rimelig at han på tvers av lovens formålsgrunner skal innvilges motregningsrett. Sikkerhetshensynet, som er det bærende hensynet bak gjeldsbrevloven § 26, er dermed et tungtveiende argument for et generelt motregningsforbud.

Det må videre vektlegges at debitor cessus, i tilfeller hvor han kan fristes til å misligholde seg til motregningsrett, har en avtalemulighet. Avtalemuligheten innebærer at dersom motkravet forfaller etter hovedkravet og B ønsker å motregne likevel, kan B avtale motregningsrett med C. Muligheten til å betinge seg motregningsrett ved avtale selv om motkravet forfaller etter

---

¹³⁴ NOU 1972:20 s. 331.

¹³⁵ Se analysen av NJA 1995 s. 356 i punkt 4.4.

hovedkravet er et relativt tungtveiende argument for at det ellers vil gi en rimelig løsning å avskjære motregningsretten i misligholdstilfellene.

Standpunktet om et generelt motregningsforbud synes videre å være lagt til grunn i svensk rettspraksis.¹³⁶ Gjeldsbrevlovens historiske bakgrunn med en uttalt målsetning om et fellesnordisk lovsamarbeid og rettsharmoni på pengekravsrettens område vil dermed best ivaretas dersom motregningsretten avskjæres i alle tilfeller av betalingsmislighold.

5.4 Kort om misligholdets betydning når kravene er konnekse

Et særlig spørsmål som i det følgende vil drøftes kort, er hvilken betydning misligholdet har når hovedkravet og motkravet er konnekse. Det springende punktet er om det også ved konnekse krav gjelder et generelt motregningsforbud som følge av misligholdet, eller om retten til å motregne i misligholdstilfellene utvides når kravene er konnekse.

Ordlyden i gjeldsbrevloven § 26 er taus om hvilken betydning konneksitet har for retten til å motregne med overdratte krav. Lovteksten gir dermed ingen direkte holdepunkter for å utvide motregningsretten når kravene er konnekse. Gjeldsbrevloven § 18 inneholder på sin side en regel om utvidet motregningsrett ved konnekse krav. En kontekstuell tolkning kan dermed tilsi at retten til å motregne med overdratte krav etter gjeldsbrevloven § 26 ikke er ment å utvides, selv om kravene er konnekse.

Forarbeidene løser heller ikke spørsmålet. Det kan likevel spørres om det vil være noen grunn til å utvide motregningsretten med konnekse krav når debitor cessus allerede etter gjeldsbrevloven § 26 vil innvilges motregningsrett så langt han har hatt en berettiget motregningsforventning. Formålsbetraktninger kan derfor tale mot å utvide motregningsretten når kravene er konnekse.

I Factoring Finans-dommen uttalte imidlertid Høyesterett at:

[s]elv om det ikke fremgår direkte av gjeldsbrevloven § 26, må det ut fra etablert rettsoppfatning legges til grunn at det gjelder særregler for motregning ved såkalte konnekse krav, jf. også gjeldsbrevlovens § 18 annet ledd.

---

¹³⁶ Se punkt 4.4.

Hva disse "særregler for motregning ved såkalte konnekse krav" nærmere går ut på, nevnes ikke uttrykkelig i dommen. Uttalelsen må likevel trolig forstås som en henvisning til den etablerte oppfatningen i juridisk teori om at motregningsretten må avgjøres etter gjeldsbrevloven § 25 når kravene er konnekse, og at begrensningene i gjeldsbrevloven § 26 ikke gjelder da.¹³⁷

Teoriens uttalelser nevnt ovenfor knytter seg tilsynelatende bare til de tilfellene hvor B har ervervet et senere konnekst motkrav som følge av A's kontraktsbrudd,¹³⁸ og det er uklart om forfatterne også har ment at gjeldsbrevloven § 25 skal gjelde der B allerede fra starten har vært eier av et konnekst motkrav og har misligholdt hovedkravet for å komme i motregningsposisjon. I det følgende vil jeg derfor vurdere i hvilken grad det er grunn til å følge gjeldsbrevloven § 25 når kravene er konnekse og debitor cessus har misligholdt hovedkravet.

Gjeldsbrevloven § 25 slår fast at ved overdragelse av krav, får erververen (C) "ikkje [...] betre rett" enn avhenderen (A). Ordlyden "ikkje [...] betre rett" tilsier at avhenderen ikke kan overføre større rett til erververen enn han selv har. Regelen innebærer at dersom B ville hatt motregningsrett overfor A om det ikke var for cesjonen, er denne motregningsretten fortsatt i behold selv om hovedkravet er overdratt til C. I motsatt fall, ville C fått en bedre rett enn A.

Normalt ville B hatt motregningsrett overfor A om det ikke var for cesjonen, og dermed ville B også få en utvidet motregningsrett overfor C når kravene er konnekse. Når B har misligholdt hovedkravet, er det imidlertid uenighet i teorien om hvorvidt B kan motregne overfor A.¹³⁹ Etter min vurdering må det også i forholdet mellom A og B oppstilles et generelt motregningsforbud for B dersom han har vært i betalingsmislighold overfor A. Begrunnelsen er i det alt vesentlige den samme som etter gjeldsbrevloven § 26, og da særlig at B ikke har hatt en berettiget motregningsforventning og at anerkjennelse av motregningsrett vil medføre en premiering av misligholdet.¹⁴⁰ Motregningsforbudet innebærer at B ikke ville hatt motregningsrett overfor A om det ikke var for cesjonen. Ettersom B ifølge gjeldsbrevloven §

---

¹³⁷ Se bl.a. Bergsåker (2019) s. 243; Villars-Dahl (2005) s. 135; Torvund (1997) s. 246; Øyen (1998) s. 716 og Sæbø (2003) s. 153 med videre henvisninger.

¹³⁸ Se i denne retning Sæbø (2003) s. 156 og eksemplifisering i Augdahl (1978) s. 73-74.

¹³⁹ Mens Bergsåker (2019) s. 239 og NOU 1972:20 s. 330-331 fremholder at B sannsynligvis kan motregne overfor A i misligholdssituasjonen, argumenterer Sæbø (2003) s. 306-310 for et generelt motregningsforbud. I en mellomkategori argumenterer Augdahl (1978) s. 83 og Hagstrøm (2011) s. 753 for at B kan motregne overfor A så lenge misligholdet ikke er forsettlig.

¹⁴⁰ Se punkt 5.3.

25 bare skal beholde den motregningsretten som han ville hatt overfor A om det ikke var for cesjonen, kan B dermed heller ikke motregne overfor C. Sagt med andre ord medfører motregningsforbudet mellom A og B at B heller ikke kan motregne overfor C. Gjeldsbrevloven § 25 tilsier dermed at B ikke kan motregne overfor C når han har misligholdt hovedkravet, selv om kravene er konnekse.

I juridisk teori har Sæbø tatt til orde for at spørsmålet om motregning med konnekse krav må løses etter gjeldsbrevloven § 26, fordi B ofte vil ha sikkerhet i form av tilbakeholdsrett i egen ytelse når kravene er konnekse.¹⁴¹ Etersom det etter gjeldsbrevloven § 26 gjelder et motregningsforbud i misligholdstilfellene,¹⁴² vil debitor cessus heller ikke kunne vinne frem med et motregningskrav etter nevnte regelsett, selv om kravene er konnekse.

Etter min vurdering er det ikke grunnlag for å drøfte spørsmålet om utvidet motregningsrett ved konnekse krav etter gjeldsbrevloven § 26 slik Sæbø foreslår, fordi både rettspraksis og øvrig juridisk teori har lagt til grunn at motregningsspørsmålet må drøftes etter gjeldsbrevloven § 25 når kravene er konnekse. Resultatet vil likevel trolig bli det samme, uavhengig av om spørsmålet vurderes etter gjeldsbrevloven § 25 eller § 26. Antakelig vil resultatet i begge tilfeller være et generelt motregningsforbud; B skal ikke ha større rett til å misligholde seg til motregningsrett bare fordi kravene er konnekse.

Det ville dessuten innebære en tilfeldig fordel for B hvis han skulle innvilges en utvidet motregningsrett bare fordi kravene er konnekse, når motregningsretten ellers ville vært avskåret som følge av misligholdet. Hensynet til å unngå en tilfeldig fordel for B taler dermed for å ikke utvide motregningsretten ved konneksitet.

Det må etter dette legges til grunn at motregningsretten ved mislighold antakelig ikke utvides, selv om kravene er konnekse. Misligholdet får med dette avgjørende betydning også når kravene er konnekse.

---

¹⁴¹ Sæbø (2003) s. 156-157.

¹⁴² Se punkt 5.3.

5.5 Retningslinjer for misligholdets betydning

Som en avslutning på drøftelsen ovenfor, vil jeg i dette punktet forsøke å sammenfatte den foregående drøftingen i noen retningslinjer for i hvilke tilfeller motregningsretten må avskjæres som følge av debitor cessus' mislighold.

Til tross for at et generelt motregningsforbud yter noe mer motstand i lovens ordlyd enn å avskjære motregningsretten bare ved forsettlig eller utilbørlig mislighold, vil et generelt motregningsforbud samsvare best med motregningsregelens formål, og sikre koherens mellom de ordinære betalingsreglene og motregningsreglene. Et generelt motregningsforbud synes også forutsatt i Nordea-dommen og vil sørge for at betalingsmislighold ikke premieres. Prosessøkonomisk vil også et generelt motregningsforbud være å foretrekke, fordi partene da lettere kan løse motregningstvister på egenhånd. Motregningsforbudet vil videre innebære en retts teknisk forenkling sammenlignet med en konkret vurdering av om misligholdet enten er forsettlig eller utilbørlig, samtidig som forbudet sørger for nordisk rettsenhet og -harmonisk.

Rettskildemessig synes det dermed å måtte legges til grunn som en veiledende retningslinje at det gjelder et generelt motregningsforbud ved debitor cessus' mislighold av hovedkravet. I misligholdstilfellene gjelder antakelig et tilsvarende motregningsforbud også når kravene er konnekse. Debitor cessus' mislighold av hovedkravet har dermed avgjørende betydning ved motregning med overdratte pengekrav etter gjeldsbrevloven § 26.

6 Avslutning

Foran er betydningen av at debitor cessus har misligholdt hovedkravet ved motregning med overdratte pengekrav etter gjeldsbrevloven § 26 drøftet *de lege lata*. I det følgende drøfter jeg *de lege ferenda* om det er behov for å lovfeste misligholdets betydning for retten til å motregne med overdratte pengekrav etter gjeldsbrevloven § 26.

Gjeldsbrevloven ble vedtatt i 1939. Utviklingen på formuerettens område synes siden den tid å ha gått i retning av lovfesting, og det virker å være bred enighet om at det er ønskelig med regelbasert rettsanvendelse ved motregning.¹⁴³ Når dette utviklingstrekket tas i betraktning, er det etter min mening ikke nødvendigvis en optimal løsning at begrensninger i den lovfestede motregningsretten etter gjeldsbrevloven § 26 skal oppstilles på ulovfestet grunnlag.

For sakens parter vil også et ulovfestet motregningsforbud kunne medføre ulemper. Ulempene kan først og fremst finnes i den usikkerhet som foreligger rundt gjeldsbrevlovens vilkår og virkninger for debitor cessus. Slik rettstilstanden er i dag, må sakens parter søke i andre rettskilder enn gjeldsbrevloven § 26 for å finne svar på hvordan misligholdet skal vektlegges ved motregning med overdratte pengekrav. Disse andre rettskildene er dessuten spredte, og det vil lett kunne medføre at motregningsspørsmålet utgjør et tvisteskapende moment. Slik blir oppgjørsprosessen både lite forutberegnelig, prosessdrivende, kostbar og prosessøkonomisk uheldig. Også retsteknisk vil en lovfesting være ønskelig, fordi det er enklere å anvende en lovregel som uttømmende regulerer misligholdets betydning for motregningsretten enn ulovfestet rett fra spredte kilder.

Et argument mot å lovfeste misligholdets betydning for motregningsretten, er på den annen side at lovfesting kan hindre fleksibilitet i rettsanvendelsen. Med en eventuell lovfesting risikerer man å svekke den dynamiske utviklingen på pengekravsrettens område og domstolenes mulighet for å tilpasse motregningsinstituttet til samfunnsutviklingen. Behovet for fleksibilitet er likevel mindre ved betalingsmislighold, forutsatt at motregningsretten skal avskjæres i alle tilfeller av betalingsmislighold.

Ettersom alle betalingsmislighold må likestilles, vil det nok heller ikke volde nevneverdige utfordringer å lovfeste misligholdets betydning for motregningsretten. Etter inspirasjon fra

---

¹⁴³ Se i denne retning bl.a. Arnholm (1939) s. 25; Ussing (1967) s. 320 og 338, og Sæbø (2003) s. 38-39 og s. 42.

dekningsloven § 8-1 annet ledd tredje punktum, kan for eksempel ny gjeldsbrevloven § 26 annet ledd lyde:

Motregning kan imidlertid ikke kreves dersom skyldneren oppfylder vilkårene i denne bestemmelsens første ledd ved å misligholde sin rettslige betalingsforpliktelse etter hovedkravet overfor avhendaren.

En slik lovfesting i gjeldsbrevloven § 26 vil vise hvordan ønsket om fleksibilitet i enkelte tilfeller må vike for ønsket om klare regler. Lovfestingen vil også være et kjærkomment bidrag for å oppnå endelig rettsavklaring i spørsmålet om misligholdets betydning for retten til å motregne med overdratte pengekrav etter gjeldsbrevloven § 26.

7 Litteraturliste

7.1 Lover

Lov 15. april 1687 Kong Christian Den Femtis Norske Lov (Norske Lov- NL)

Lov 31. mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeseerklæringer (avtaleloven)

Lov 17. februar 1939 nr. 1 om gjeldsbrev (gjeldsbrevloven)

Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeserstatningsloven)

Lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling (forsinkelsesrenteloven)

Lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven)

Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven)

Lov 13. mai 1988 nr. 26 om inkassovirksomhet og annen inndrivning av forfalte pengekrav (inkassoloven)

Lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven)

Lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven)

Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven)

Lov 17. juni 2006 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven)

Lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelsoven)

7.2 Forskrifter

Forskrift 17. desember 2020 nr. 2954 om forsinkelsesrente og kompensasjon for inndrivelseskostnader (forsinkelsesrenteforskriften)

7.3 Lovforarbeider

Ot.prp. nr. 63 (1917)

Ot.prp. nr. 63 (1917), *Om utfærdigelse av en lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer*

NUT 1935:1

NUT 1935:1, *Utkast til Lov om Gjeldsbrev*

Ot.prp. nr. 38 (1938)

Ot.prp. nr. 38 (1938), *Um lov um skuldbrev og lov um deponering i skuldhøve*

Innst. O. VI (1939)

Innst. O. VI. (1939), *Tilråding fra justisnemnda om: 1. Lov om gjeldsbrev 2. Lov om deponering i gjeldshøve*

NOU 1972:20

NOU 1972:20, *Gjeldsforhandling og konkurs*

7.4 Rettsavgjørelser

7.4.1 Norsk høyesterettspraksis – Høyesterett

Rt. 1892 s. 696

Rt. 1908 s. 555

Rt. 1915 s. 840

Rt. 1928 s. 8857

Rt. 1936 s. 269

Rt. 1957 s. 778 (Sirkustelt-dommen)

Rt. 1983 s. 205 (Trailer-dommen)

Rt. 1985 s. 290 (Birgo-dommen)

Rt. 1992 s. 504 (Factoring Finans-dommen)

Rt. 1992 s. 1474

Rt. 1994 s. 116

Rt. 1994 s. 792 (Namtvedt Invest-dommen)

Rt. 1997 s. 811

Rt. 1997 s. 1029 (Mofrakt-dommen)

Rt. 1999 s. 2073

Rt. 2008 s. 385

Rt. 2010 s. 918 (REC-kjennelsen)

Rt. 2014 s. 883 (Nordea-dommen)

HR-2019-1662-A

HR-2020-2401-A (Finnair-dommen)

7.4.2 Svensk høyesterettspraksis – Högsta Domstolen

NJA 1995 s. 356 – Högsta Domstolen

7.4.3 Lagmannsrettspraksis

LE-1992-1014 (Eidsivating lagmannsrett)

LE-1992-2302 (Eidsivating lagmannsrett)

RG-2000-957 (Borgarting lagmannsrett)

RG-2009-1578 (Borgarting lagmannsrett)

7.5 Juridisk litteratur

7.5.1 Bøker

- Andenæs (2009) Andenæs, Mads Henry, *Konkurs*, 3. utgave, M.H. Andenæs, 2009.
- Arnholm (1939) Arnholm, Carl Jacob, *Streiftog i obligasjonsretten*, J.G. Tanum, 1939
- Arnholm (1978) Arnholm, Carl Jacob, *Almindelig obligasjonsrett*, 2. utgave, 2. opplag, Tanum-Norli, 1978
- Augdahl (1978) Augdahl, Per, *Den norske obligasjonsretts almindelige del*, 5. utgave, H. Aschehoug & Co., 1978
- Bergsåker (2019) Bergsåker, Trygve, *Pengekravsrett*, 4. utgave, Gyldendal Norsk Forlag, 2019
- Brækhus (1970) Brækhus, Sjur, *Konkursrett: utvalgte emner*, Universitetsforlaget, 1970
- Eckhoff (2001) Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære*, 5. utgave, ved Jan E. Helgesen, Universitetsforlaget, 2001
- Hagstrøm (2011) Hagstrøm, Viggo, *Obligasjonsrett*, 2. utgave, Universitetsforlaget, 2011
- Lindskog (1993) Lindskog, Stefan, *Kvittning: om avrækning mellan privaträttsliga fordringar*, 2. utgave, Norstedts Juridik, 1993

- Monsen (2012) Monsen, Erik, *Innføring i juridisk metode og oppgaveteknikk*, Cappelen Damm Akademisk, 2012
- Nygaard (2004) Nygaard, Niels, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utgave, Universitetsforlaget, 2004
- Nygaard (2007) Nygaard, Niels, *Skade og ansvar*, 6. utgave, Universitetsforlaget, 2007
- Rodhe (1956) Rodhe, Knut, *Obligationsrätt*, P.A. Norstedt & Söners förlag, 1956
- Rodhe (1986) Rodhe, Knut, *Lärebok i Obligationsrätt*, sjätte upplagen, Norstedts, 1986
- Sigeman (1967) Sigeman, Tore, *Lönefordran; studier över löneskydd och kvittningsregler*, P.A. Nordstedt & Söners Förlag, 1967
- Sæbø (2003) Sæbø, Rune, *Motregning*, Fagbokforlaget, 2003
- Torvund (1997) Torvund, Olav, *Pengekravsrett*, Oslo, Tano Aschehoug, 1997
- Ussing (1967) Ussing, Henry, *Obliationsretten, Almindelig del*, 4. udgave, Revidert optryk ved A. Vinding Kruse, Juristforbundets Forlag, 1967
- Villars-Dahl (2005) Villars-Dahl, Leif G., *Gjeldsbrevloven og deponeringsloven; kommentarutgave*, 7. utgave, Universitetsforlaget, 2005

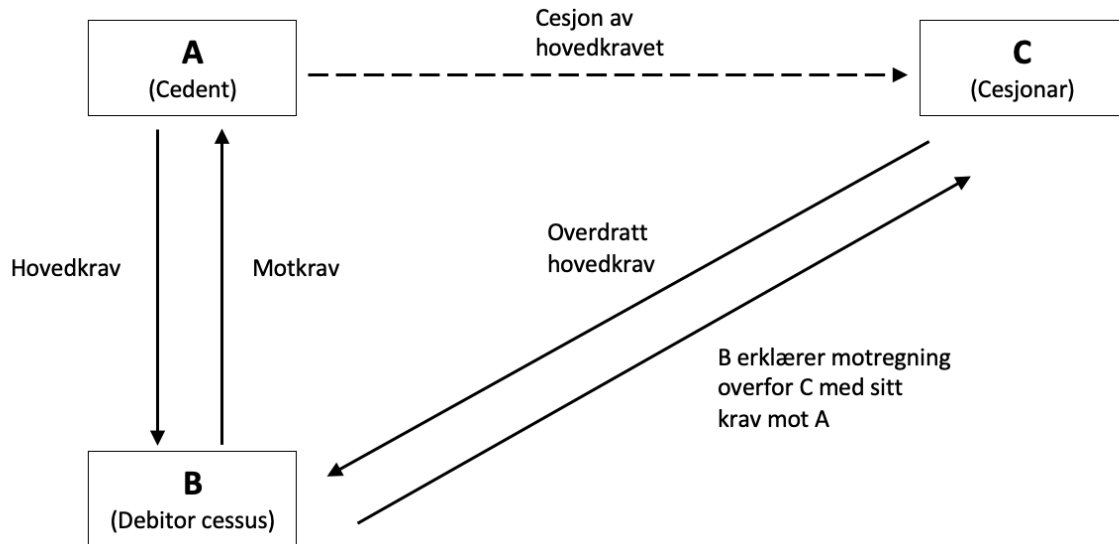
7.5.2 Artikler

- Brækhus (1977) Brækhus, Sjur, *Avtalt motregning, Rett og humanisme: festskrift til Kristen Andersen* 1977 s. 53-76 (FEST-1977-ka-53)
- Kjønstad (2011) Kjønstad, Asbjørn, *Motregning og tilbakebetaling av pengekrav, i obligasjonsretten og i trygderetten*, Jussens Venner 2011 s. 131-164 (JV-2011-131)
- Lilleholt (2014) Lilleholt, Kåre, *Forfallsklausul sikrar motrekningsrett etter gjeldsbrevlova § 26 overfor utleggstakar – Rt-2014-833*, Nytt i privatretten nr. 4 2014 s. 17-18 (NIP-2014-4-17)
- Lunde (1996) Lunde, Tore, *Kan konkursboets omstøtelseskrav avhendes?*, Lov og Rett 1996 s. 244-258 (LOR-1996-244)
- Skoghøy (1996) Skoghøy, Jens Edvin Andreassen, *Factoring og factoringpant*, Jussens Venner 1996 s. 1-43 (JV-1996-1)
- Øyen (1998) Øyen, Ørnulf, *Kravet til konneksitet ved utøvelse av detensjonsrett, retensjonsrett og utvidet motrekningsrett*, Tidsskrift for rettsvitenskap 1998 s 711-762 (TFR-1998-711)

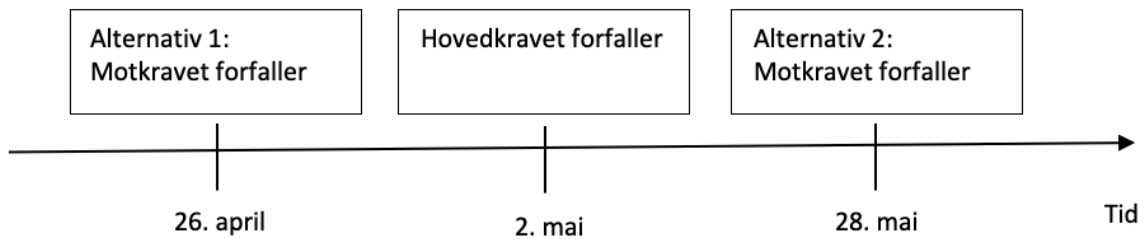
7.5.3 Nettsider

https://snl.no/enkle_pengekrav (hentet: 16. februar kl. 10:30)

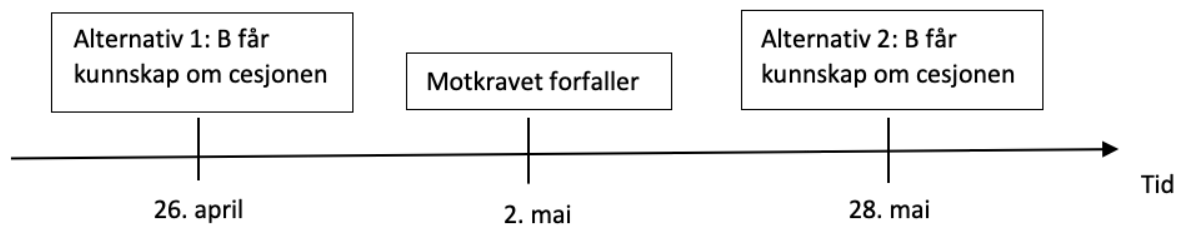
8 Liste over figurer

Figur 1: Se punkt 1.1.

Figur 2: Se punkt 3.4.3.

Figur 3: Se punkt 3.4.3.